

Sok, a magyar légióba jelentkezett hadifogoly partizánképzést kapott. A főként ukrainai táborokból indultak bevetésre a Kárpátokban, Észak-Magyarországon és Szlovákia területén

— verseket tanított be, Pusztai Gyula a mázsás leveseshordó szállítását vállalta medve karjaival, Párkány (egykori örmester úr) a békési parasztletről tartott ízes előadásaival édesítette meg estéinket, Mamenyák Gusztó — az egykori suszter — Marxot magyarázta, dr. Simon László és dr. Berki Lajos volt katonaeorvosok —

egészségügyi előadásokat tartottak, az apró természetű Zsombor János, mint újságíró jelentkezett, örökké csetelve-botolva a majd kétszer akkora Saly Elemér, az egykori bokszoló, kétméteres alakja mellett, Herencsár Lajos gyönyörű hangon népdalokat énekelt és a felvidéki magyarság életéről beszélt és hogy tudnám még felsorolni négy

évtized után, hogy ki miben tűnt ki. De hisz ez akkor mindegy volt. Ha bármelyikünknek valami sikerült, azt mindig közös eredménynek tartottuk és lelkesen ünnepeltük.

Az iskola megszokott rendjét elég gyakran felborította valami. Megérkezett a párt külföldi bizottságának vezetője, Rákosi Mátyás és a kisváros moziájába mentünk együtt filmet nézni. Vagy beszélgetett valamelyikünkkel. Szinte hetenként robogott be hozzánk Vas Zoltán, ez a temperamentumos, örökifjú kommunista, aki az előadást félbeszakítva azonnal politikai információt tartott és az előadóterem nagy táblájára fölrajzolta a Vörös Hadsereg újabb eredményeit és várható lépéseit. (Igaz ugyan, hogy az a folyó nem mindig ott folyt, ahol ő a krétájával odavarázsolta a fekete táblára, de a Vörös Hadsereg átkelt rajta, és ez a fontos.) Háy Gyula és Gergely Sándor irodalmi műveiből olvastak fel időnként. Különösen csillogott a szemünk, amikor Háy — a később magyarul is megjelent — Partizánok tükre című, akkor készülő elbeszéléskötetéből adott elő részleteket.

A tanterv szerint március végén, április elején kellett volna a féléves tanfolyamnak befejeződnie. Ám közben szólt a történelem. Március 19-én a németek megszállták Magyarországot. A következő napon berobbant az én Vas Zoltán barátom, pillanatok alatt szétverte az iskola rendjét, és megrendült hangon közölte velünk a sorsdöntő eseményt. Felbolydult az egész iskola. „Bezzeg, ha volna most magyar légió!” — kiabáltunk közbe.

Másnap szinte drámai tempót vettek az események. Zaklattuk a professzorokat: mi a frontra akarunk menni. Néhány nap múlva ennek is eljött az ideje. Az első csoport egy Ukrajnában harcoló lovas partizán egységhez került. Becsületükre legyen mondva, azok is megállták a helyüket, akik eddig csak virsli formájában ismerték ezt a derék háziállatot. Két ejtőernyős csoportba is kerültek bajtársaink közül. Sajnos, közöttük már hősi halottak is voltak. De sokan maradtak még az iskolán is, amikor tizenkettővel magammal a reguláris szovjet Vörös Hadsereghez kaptam beosztást, az akkori első ukrán front-hoz, a Petrov vezette IV. ukrán front-hoz tartozó 18. gárdahadsereghez. A politikai osztályra vezényeltek bennünket, ahol Leonyid Iljics Brezsnyev volt a parancsnokunk.

Örömmel, a történelemjobbítás elszántságával indultunk a vezénylési helyre. Es keserűséggel — ahogy körülnéztünk. Egy tucatnyi magyar... A Kossuth légióról azután évtizedekig nem beszéltünk.

Szerényen, de bizto

Első látásra bizonyos fokig csalódást okoz Phenjan, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság fővárosa a külföldi látogatóknak. Annak legalábbis, aki arra számít, hogy távol-keleti egzotikum és jellegzetes ázsiai épületek várják majd. A repülőtérrel Phenjanba vezető út, csakhamar majdnem az egymilliós városközpontba torkollik. Egymás mellett sorakozó toronyházak nyújtózkodnak az ég felé, és modern technológiával épült koreai stílusú épületek. A múlt építésze ma már csak Phenjan külvárosában van jelen. A régi jellegzetes koreai stílusban épült vályogházak körül azonban bulldózerek dolgoznak. A tervek szerint a múltnak ezek az örökségei hamarosan eltűnnek, hogy helyüket a 15 emeletes — látszólag egyetlen panelgyár által készített — házaknak adják át.

Harminc esztendővel ezelőtt Phenjan gyakorlatilag romokban hevert. Az azt követően létesített átmeneti lakásokat a hatvanas években túlnyomórészt felváltották a tisztességes, ázsiai mércével mérve nagy előrelépést jelentő házak. Az utóbbi években ezek helyét foglalják el az ég felé nyúló toronyépületek. Fényűzésről nem beszélhetünk, de az új lakásokban már megvan az alapvető komfort, az a minimális kényelem, amiről a térség jó néhány országának állampolgárai csak álmodozhatnak.

Ottjártunkkor megkérdeztük koreai kísérőinket, hogyan juthat egy átlagos állampolgár ilyen lakáshoz. A választól kiderült, hogy ingatlan magántulajdon a KNDK-ban nem létezik. A lakókat az igények messzemenő figyelembevételével az állami szervek jelölik ki. A nagyszabású építkezéseknek köszönhetően súlyos lakáshiányról a fővárosban nem beszélhetünk. Pár éve még sokan élnek a régi lakásokban, hiszen nem szabad elfelejten

ni, hogy az 1953-ban véget ért koreai háború után az akkor 400 ezer lakosú Phenjanban mindössze *egyetlen* emeletes ház maradt. A többi épület szinte a földdel vált egyenlővé.

Egy fiatal koreai házaspárnak így reménye lehet arra, hogy nem sokkal a házasságkötés után új, önálló otthonba költözhessen. Ezért a hallatlanul magas szociális juttatásért azonban az állam — a családtervezési program szerint — elvárja, hogy *három gyereket* neveljenek fel. Az előfeltételek tehát megvannak. A nálunk *gyermekgondozási segélyként* ismert rendszert ott is alkalmazzák, bár ez lényegesen rövidebb, összesen 72 nap. Ezután a csecsemőt *kötelezően* bölcsődébe kell mindenkinek adnia. Ettől kezdve a gyerekről 18 éves koráig az állam gondoskodik.

Ez utóbbira annál is inkább nagy szükség van, mert a felnőttek idejét a munkahely igen feszesen beosztja. Nem ritka, hogy egy-egy gyárban vagy hivatalban az esti órákban is dolgoznak. Az imponáló eredmények mögött megfeszített munka áll. Arra nincs lehetőség, hogy valaki otthon nevelje a gyerekeit, vagy legalább az első néhány évet a kisdedek mellett töltsék. *Az állam, éppen ezért, a szó szoros értelmében a cipőfűzőtől a hálóruháig mindennel ellátja a fiatalkorúakat.* Iskolába menetkor két rend teljes öltözet egyenruhát, és az összes tanszert *ingyen* bocsájtja a fiatalok rendelkezésére.

Az oktatási intézményekben a kötelező egyenruha-viseletet nem lehet kijátszani. Az egyenruha alatt sem lehet divatozni. Az egyforma öltözék jószerivel a KNDK hivatalos politikájának része.

Bizonyos fokig ugyanez vonatkozik a felnőtt lakosságra is. Ma már szó sincs arról, hogy a férfiak egyforma

öltönyben, a nők egyforma kosztümben járnának. Az utca képe a korábbi évekhez képest lényegesen színesebbé vált. Évről évre — s ez ma már szinte hagyománynak számít — április 25-én Kim Ir Szennek, a Koreai Munkapárt Központi Bizottsága főtákarának, a KNDK elnökének születésnapján minden koreai állampolgár egy teljes öltözet ruhát kap ajándékba. Büszkén is viselik a koreaiak az újonnan kapott divatos ruhákat.

Ezenkívül a munkahelyeken szétosztásra kerülő jegyekért vásárolható öltönyök és kosztümök. Aki ennél is választékosabban szeretne öltözködni, annak módja van elmenni például a fővárosi egyes számú központi áruházba. Itt készpénzért lehet beszerezni a szükséges tartós fogyasztási és ruházati cikkeket. Az áruház minden nap tíz órakor nyit, de már jóval előbb gyülekeznek az emberek a bejáratnál. Arra a kérdésünkre, hogy vajon a szerény, 90 vonos fizetésből (1 von majdnem 10 forint) hogyan telhet a koreai mértékkel mérve viszonylag drága árucikkek megvásárlására, kísérőink ezt az átfogó és az élet minden területére kiterjedő szociális juttatások magas szintjével magyarázták.

A már említett ruházati ellátáson kívül a lakbér, az elektromos áram és a városi gáz, illetve a fűtés használata szinte fillérekre kerül. Ugyancsak rendkívül olcsó a közlekedés. Az orvosi ellátás is teljesen ingyenes, s a mivelénk divatos hálapénz, vagy a boraváló errefelé teljesen elképzelhetetlen.

Mindezen kívül az állam rendkívül nagy mértékben dotálja az élelmisze

Phenjani változások. A főváros látképe a háború után és ma

onságosan

reket. Például, mint ahogy erről tájékoztattak minket, egy kilogramm rizs — ami a koreai étkezésben a kenyér szerepét tölti be, hét csonba (100 cson = 1 von) kerül az üzletben. Ugyanakkor egy kilogramm rizs hivatalos állami felvásárlási ára hét vont tesz ki. Az alapvető élelmiszeri cikkeket ugyancsak jegyrendszer alapján osztják el, de mód van arra, hogy készpénzért is lehessen vásárolni, főleg állóbüfékben, vagy pedig éttermekben. A koreai étkezés alapanyagai szinte korlátlanul beszerezhetőek. Így például nagy a választék tengerihalból, zöldségből és gyümölcsből. Az átlagos koreai üzletben húskonzervet is lehet kapni.

Így tehát érthető, miért állnak olyan sokan az egyes számú központi áruház előtt. Persze szorgalmasan kell takarékoskodni annak, aki a 90 vonos átlagfizetésből egy 400 vonos hűtőszekrényt vagy egy hón áhitott 450 vonos varrógépet szeretne venni. A tévékészülékek ára 500-tól 700 vonig terjed. Az alapvető, tartós fogyasztási cikkek közül szinte minden kapható. Népszerű például a vezetékes rádiókészülék, de található itt a mi kuktaedényünkhöz hasonló elektromos fűtésű fazék is, amelyben a rizst készítik el, gyerekjáték, divatos nyakkendő, sportfelszerelés. Külön osztályon árúsitják Kim Ir Szen elnök piros bőrbő kötött válogatott munkáit.

Sajátos a város centruma. A kis Tedong-folyó partján terül el, központjában a forradalmi múzeum. Előtte mintegy három emelet magas, aranyozott Kim Ir Szen-szobor áll, karját magasra emelve, Kelet-Phenjanra mutat, az új lakónegyedekre, a hipermodern szülészeti klinikára, a nyolcszintes városi uszodára. Szemben vele, a folyó másik oldalán a Dzsucse-torony emelkedik, hirdelve az elnök

Üttörők harci gyakorlata. A fegyverkezelést, a gyalogsági harcászati elemeket kisgyermek korban kezdik tanulni

Munkahelyükre menetelnek a Kim Csaik iskola diákjai. Az építkezéseket rendszeresen segítik

országépítő ideológiájának diadalát. (A Dzsucse-elv önerőre támaszkodást jelent, amelyet Kim Ir Szen elnök személyesen dolgozott ki. Eszerint az országnak mindenből önellátónak kell lennie és a lakosságot közvetlenül be kell vonni az ország irányításába.) A Dzsucse-torony, amely két évvel ezelőtt Kim Ir Szen elnök hetvenedik születésnapjára épült, annyi téglát foglal magában, ahány nap a Koreai Munkapárt főtítkárának születésétől hetvenedik születésnapjáig eltelt. A torony ugyanolyan zárandokhely, mint a városközpontban található diadalív.

Az esti Phenjan lakói hazafelé készülődnek. A napi munka után ilyenkor kezd a város kissé megélni. Csak néhányan pecáznak a folyóparton vagy kártyáznak a bokrok tövében a mindig lelkiismeretesen gondozott parkokban.

G. Fehér Péter

Vidéki élelmiszerüzlet. A sajátos elosztási rendszer nem állítja váratlan fogyasztási hullámok elé a kereskedelmet

Vagy harminc esztendővel ezelőtt, amikor még csupán egy kövér és kefefrizurás római srác volt **Pietro Longo**, az olasz szociáldemokraták jelenlegi főtitkára, aprócska szerepet kapott egy filmben. Áldozatot kellett alakítania: a gazdag és befolyásos, fesztelen és nagyhatalmú barátainak hálójában vergődő, többszörösen kihasználta, jámbor figurát, akinek bizalmával és jóhiszeműségével mindenki visszaél.

A **Gabriele Palmieri** „Az utazás” című filmjében eljátszott szerep szinte profetikusként bizonyult. Legálábbis részben. Pietro Longo ugyanis manapság szintén a nagyhatalmú barátok csapdájába esett áldozatot alakítja, csak hogy most már nem a filmvászonon, hanem a politika színpadán, s jóval nagyobb tétért, mint annak idején a Cinecittában. Igaz, a sikeres produkcióhoz ezúttal a lehető legkomolyabb segítséget kapja politikai társaitól; annál is inkább, mert az áldozat szerepét az olasz politika egy újabb színjátékában most többen is alakítják, akik számára ráadásul szintén létfontosságúnak látszik a siker.

E sokszereplős színjáték pedig nem más, mint az úgynevezett P-2-es páholy, azaz egy titkos árnyékhatalmi szervezet ügye, amelynek bár utolsó felvonása véget ért, a kulisszák mögül azonban még mindig egymásra bukkannak elő a magukat leginkább ártatlannak — legfeljebb áldozatnak — valló, ám nagyon is sanda szerepe(ke)t játszó üzletemberek, katonák, s főleg pedig politikusok. Köztük Pietro Longo is, aki a minap éppen a P-2-beli tagsága miatt volt kénytelen lemondani költségvetési miniszteri posztjáról, s még az is kérdéses, hogy az OSZDP főtitkári tisztét megtarthatja-e egyáltalán? Különösen most, miután — majd' hároméves munka eredményeként —, a **Tina Anselmi** irányította parlamenti vizsgálóbizottság nyilvánosságra hozta, az olasz parlament pedig el is fogadta az 1981-ben leleplezett „szabadkőműves páholyról” készült jelentést. Ez a 264 oldalas, tényfeltáró összeállítás „mellesleg” nem csupán Longónak okoz fejfájást,

hanem még jó tucatnyi politikusnak, s nem csupán azért, mert az Anselmi-jelentés az első hivatalos dokumentum arról a **Licio Gelli** szervezte „árnyékkormányról”, amely a hetvenes évek elejétől fejtette ki intenzívebben áldatlan tevékenységét, hanem mert immár végre végérvényesen és visszavonhatatlanul megállapítottatott, hogy kik is voltak valójában a tagjai ennek a titkos szervezetnek.

Maga Gelli a *Corriere della Sera* című napilapnak adott egyik interjújában „értelmes, magas műveltségű, a társadalom megjavításán fáradozó személyek társulásának” nevezte a P-2-t. E minősítés első felének kétségtelenül komoly igazságtartalma van; hiszen a „páholy” a többi között politikusok, magas rangú katonatisztek, befolyásos üzletemberek és

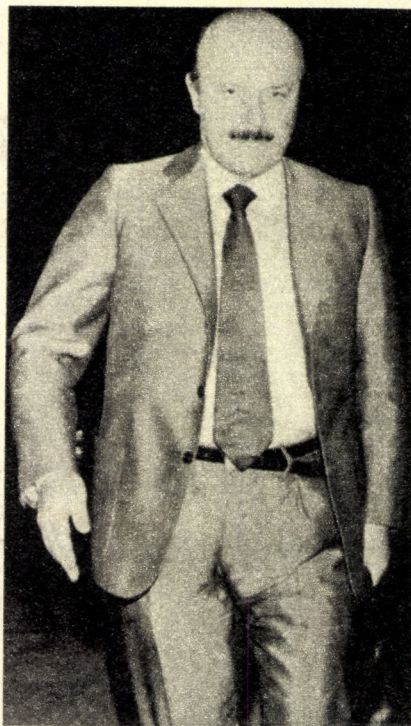
953 név szerepelt: minisztereké, képviselőké, vezető tisztviselőké, bankároké, gyárosoké, katonatiszteké, ügyvédeké, lapszerkesztőké, olajmágnásoké — egy szóval az olasz társadalom „krémjéhez” tartozó polgároké. S a vizsgálóbírók ráadásul nemcsak névsort találtak, hanem — kormányülések, titkos politikai megbeszélések jegyzőkönyveit, korábbi korrupciós botrányok iratait, titkosszolgálati dossziékat ...

A botrány rögvést kipattant, s elkezdtek „hullani” a fejek. Persze, csak a kisebbek. A nagyobbakat a különféle pártok irányítása alatt álló különféle bizottságok egymás után mentették fel, a legnagyobbak pedig nem is kényszerültek arra, hogy számot adjanak a P-2 védőbástyái mögött vég-

Páholyban

ugyancsak befolyásos újságírók voltak a tagjai. Am ami a társadalom jobbításának szándékát illeti — ez, enyhén szólva, nem felel meg a valóságnak. Legalábbis erről tanúskodnak az ügyben lefoglalt iratok és dokumentumok.

Az első, döntő jelentőségű bizonyítékok — amelyek tulajdonképpen kirobantották a botrányt, s ezzel elsoporták a **Forlani**-kormányt is —, 1981 tavaszán kerültek napvilágra. Akkor történt ugyanis, hogy két milánói vizsgálóbíró, miközben a maffiás bankár (a jelenleg egy amerikai börtönben raboskodó) **Michele Sindona** gyanús üzemei után kutatott, az Arezzo melletti Castiglione Fibocchi egyik luxusvillájában valami olyasmire bukkant, ami először elképesztette, majd pedig megrémítette őket. Ez a valami pedig nem más volt, mint a P-2 létezését felfedő titkos névsor. A listán

Calvi, a rejtélyes körülmények között elhunyt bankár — a P-2 egyik illusztris tagja volt.

Craxinak rövid kabinetváltással is meg kellett küzdenie a parlamenti vizsgálóbizottság jelentése után. A kormányfő sokáig kiállt költségvetési minisztere, a szociáldemokrata főtitkár, Longo mellett

zett tevékenységükről. Voltak, akik ellen azért indítottak valami lanyha vizsgálatot, másoknak pedig az „úri becsületszavuk” is elegendő volt a gyanú eloszlatásához. Csúpan néhány politikus vonta le a konzekvenciát és lépett vissza a közszerepléstől; igaz, „civil” karrierjük végére nem kellett még pontot tenniük. (Mint például *Gaetano Stamatina*nak, a kereszténydemokraták egyik volt miniszterének és képviselőnek is, aki a hatalmas *Rinascence*-áruházláncolat elnöki posztját kapta meg.) S szó, mi szó, egyáltalán nem valószínű, hogy most, a parlamenti vizsgálóbizottság munkájának lezárása után, sokaknak kellene búcsút mondaniuk akár a politikai karrierjüknek, akár „csak” a becsületüknek. Egy darabig még elvitatkoznak az olaszok a P-2-ről, még nyilván néhányszor megbontja a kormánykoalíció egységét is az ügy, ám úgy tűnik, hogy erre a botrányra is *a feledés homálya* borul majd. Azaz a vizsgálat lezárult — s ezúttal is elfelejtődik...

Pedig a hosszadalmas vizsgálódás során *nem kis* dolgok kerültek napvilágra. A Gelli-féle társaság ugyanis egyre inkább az *olasz demokrácia elleni szervezkedésnek* tűnik. „A hatalom semleges elfoglalása, ellenőrzése” — áll az Anselmi-jelentésben a „páholy” céljának megjelölése; ám ez azért meglehetősen *enyhe* megfogalmazásnak látszik. Hiszen például a szervezet tagjai között található az a volt főbírók és állambiztonsági vezetők, akik a hetvenes évek újfasiszta színezetű merényleteit (vagy jobb esetben csak merényletterveit) fedezték, bebizonyosodott, hogy *szoros kapcsolat* volt a P-2 és a Rizzoli-cég bukása, illetve az *Ambrosiano*-bank csődje között, sőt, az olasz sajtó most már mind gyakrabban feszegeti a P-2 és a Moro-ügy összefüggéseit is. Végül is a P-2-tag *Vito Miceli* és *Gianadelio Maletti* tábornokok voltak az illetékes biztonsági szervezetek vezetői, amikor 1969-ben újfasiszta robbantás volt Milánóban, amelynek a tettesait azután felmentették; *Angelo Rizzoli*, Nyugat-Európa egyik legbefolyásosabb kiadója szintén tagja volt a „páholyoknak”, akárcsak legszorosabb kiadói munkatársai; a gyanús körülmények között elhunyt *Roberto Calvi*, az *Ambrosiano*-bank nagyhatalmú elnöke Licio Gelli barátja és lekötözöttje volt; s azok a biztonsági szolgálati vezetők is a P-2-listán szerepeltek, akiknek feladatuk volt (pontosabban: lett volna) Aldo Moro védelme, majd pedig kiszabadítása a terroristák fogságából...

Vagyis a P-2 fenyegető árnya az elmúlt évtized *majd minden olasz botránya mögött felbukkant*. Az 1969–1974 közötti államcsínykísérletek hátterében csakúgy, mint a 80-as évek nagy olajpanamája esetében, s a kolosszális adócsalások és korrupciók, a terrorista akciók és maffiás ügyletek egyaránt beletartoztak a P-

Pietro Longónak végül is be kellett nyújtania lemondását, s bizony egyelőre még az is kérdéses, hogy pártfőtitkári posztját megőrizheti-e?

Vito Miceli és Gianadelio Maletti, ex-tábornokok

2 tevékenységi körébe. Bár ez utóbbiak inkább afféle *melléktevékenységek* voltak. A „fő profil”: a parlamenti köztársasági rendszer esetleges átalakítása. Kétségtelen, hogy a „páholy” arra törekedett: minden, politikailag fontos területen *befolyást szerezzen*, s azt *érvényesítse* is. Erre utal egyébként az is, hogy a tagságot nyilvántartó titkos listán szerepelt *valamennyi* kulcsfontosságú intézmény és koalíciós párt, valamint a hadsereg, a haditengerészet és a titkosszolgálat magas rangú képviselőinek a neve. A tagokat — akiket a karrier és a hatalom utáni vágy is összefűzött —, nem egy esetben éppen a P-2 segítségével juttatták előkelő pozícióikba, s azután, persze, élvezték az ebből származó előnyöket. Az egyik olasz lap, ezzel kapcsolatban, érdekes összefüggésre hívta fel a minap a figyelmet: kialakult egyfajta háromszög, a katonák, a politikusok és az üzletemberek között. A katonák megrendeléseket adnak, a politikusok csúsópénz fejében jóváhagyják eze-

ket, s az üzletembereknek pedig még így is szép haszon csurran-cseppen. Olyannyira szép, hogy a megrendelést kieszköző hatalmasoknak (és rokonainak, barátainak) másodállásokat és különféle érdekeltségeket juttatnak...

Kétségtelen, hogy a P-2 leleplezésével mindez *háttérbe szorult*, *azonban nem szűnt meg*. Mert bár a lapok, csúpan a tavaly óta szökésben levő Gelliről cikkeznek, dehát azért ennek a bonyolult és szerteágazó ügynek *korántsem ő volt az egyetlen szereplője*. Ezt látszik bizonyítani az is, hogy a parlamenti vizsgálóbizottságot, munkája alatt és után, nem kevesen és nemegyszer fenyegették meg, s hogy a szégyenletes Moro-ügyre még mindig nem derült fény. Vagyis, mint ha a P-2 változatlanul élne... De hát, ahogyan egy amerikai közmondás is tartja, mindenkit be lehet csapni, de csak egyszer...

Járai Judit

Terra — latin szó, földet jelent. A *Földet* is. Tehát: tengereket, földrészeket, országokat, városokat, falvakat, tavakat, folyókat; utcákat, házakat, gyárakat, erőműveket, vasútvonalakat, közúthálózatot. A *Terra* nélkül ma már alig képzelhető el az írott és a vizuális sajtó, szóval a tömegtájékoztatás. A *Terra* ez a zseniális találmány, magyar szabadelom: sajtótérkép-szolgálat, melynek kiötlője *Radó Sándor* geográfus, egyetemi tanár, a földrajztudományok doktora volt. A legendás hírszerző: *Dóra*, aki az idén volna 85 esztendő. Radó professzor alapította meg a világ első sajtótérkép-szolgálatát, a *Geopress*-t — külföldön, kényszerű emigrációjában... és amikor a fel szabadulás után végre hazatérhetett — mondja *Gárdonyi Péter*, a *Terra* Sajtótérkép-szolgálat irányító szerkesztője, tulajdonképpen a szolgálat vezetője —, a professzor úr első dolga volt a *Terra* létrehozása. Hosszú ideig az Állami Földmérési és Térképészeti Hivatal egyik részlegeként működünk, és csak a hatvanas évek elején kerültünk át a Kartográfiai Vállalathoz. Azóta is itt ténykedünk, Budapesten, a Bosnyák téri magasház negyedik emeletén...

— ... egy alig nyolcszor nyolc méteres szobában, láthatóan szűkösben — jegyzem meg.

— Igaz, hogy ezekben a nyári hetekben csak négyen-ötven vagyunk itt, a teljes létszám sem sokkal több: nyolc nő és két férfi igyekszik kiszolgálni a magyar tömegtájékoztatás és egy egész sor kiadóvállalat térképigényeit.

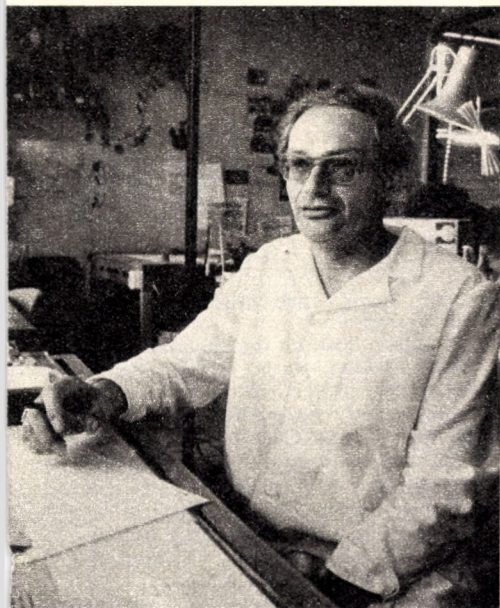
— Mi az egyedi, a különleges ebben a munkában?

— Az, hogy minden feladat, megbízás egyedi és különleges, hiszen az újságolvasó, a tévénéző szemével kell látni és láttatni a világban — és persze az idehaza — történő eseményeket. A legfontosabb és legjellegzetesebb vonalak, politikai és közigazgatási, hegy-vízrajzi karakterek felvázolásával igyekszünk kiemelni a lényegét, a megbízás szerinti mondanivalót. Gyakran hívnak bennünket — mondja a *Terra* vezetője —, hogy néhány óra alatt készítsünk eligazító, aránylag pontosan tájékoztató helyszínrajzot például a libanoni frontvonalakról, térképes grafikát a KGST-tagállamok és a fejlődő országok gazdasági együttműködéséről, vagy éppen a NATO európai támaszpontjairól fegyvernek szerint. Napra, sőt órára késznek kell lennünk az itthon és a világban történt eseményekkel. Ismernünk kell a politikai változások, „földrengések” helyét, körülményeit, szereplőit és okait, miként a valódi, a szó szoros értelmében vett földrengések epicentrumát is. Otthon kell lennünk a gazdaságföldrajzban, a történelemben. Nem mondhatjuk megrendelőinknek, hogy helyettünk dolgozza föl például Kőrösi Csoma Sándor ázsiai útvonalát, Marco Polo és társai kalandokban bővelkedő utazásait a mongol birodalomban. Természetesen adódik olyan feladat is, amihez kutatómunkára van szük-

A feltérképezett Terra

Radó Sándor

Gárdonyi Péter

ségünk. Itt nagyon fontos alapelv: tudni kell, hol keressük az adatokat. Dokumentációnk legfontosabb irányítóje az emlékezetünk: hol olvastunk a megrendelt témakörrel összefüggő adatokat, melyik külföldi lapban, folyóiratban láttunk egy-egy idevágó térképet, grafikont? Sokat segít a Kartográfiai Vállalat fölbecsülhetetlen értékű térképtára is, amely vásárlások, nemzetközi csere révén a legfrissebb kiadványokkal gazdagszik. A nyelvtudás, rajzkészség, széperzék legalább olyan fontos kellék, mint a tus, a csipesz és a ragasztó.

— Itt szeretném elmondani, hogy felelőségünk legalább akkora, mint a megrendelőinké — hangoztatja Gárdonyi Péter. — Térképeink és a Terra egyéb kiadványai (például politikai, gazdasági oktatóplakátok) átlagosan tíz-húszezer példányban jelennek meg. A megyei napilapok számára készülő munkáink egyidejűleg jó 1,2 millió példányban jutnak el az olvasókhöz. A Tv-híradóban és egyéb televízióműsorokban megjelenő térképeket is mi készítjük. Hibázni nem szabad, milliőkat vezetnénk félre, ha tévednénk.

— *Magánemberként, gyűjtőként, vagy csupán érdeklődőként rendelhetnék-e térképet, grafikont stb. a Terrától?*

— Természetesen. Bár sajtótérkép-szolgálat vagyunk, nem csupán az írott és a vizuális sajtót, a tömegszervezeteket, s a különféle könyvkiadókat igyekszünk ellátni, hanem egyéni előfizetőinket, vállalatokat, intézményeket, magánembereket is. Rendszeresen megjelentetjük a múlt év fontos eseményeit összefoglaló térképes-szöveges krónikánkat. Különleges és szép feladatot kaptunk a minap a Magyar Televíziótól: a *Szomszédolás* című magyar-osztrák közös műsorhoz mi készítjük azt a

puzzle-játékot, amely összerakva hazánk térképét adja.

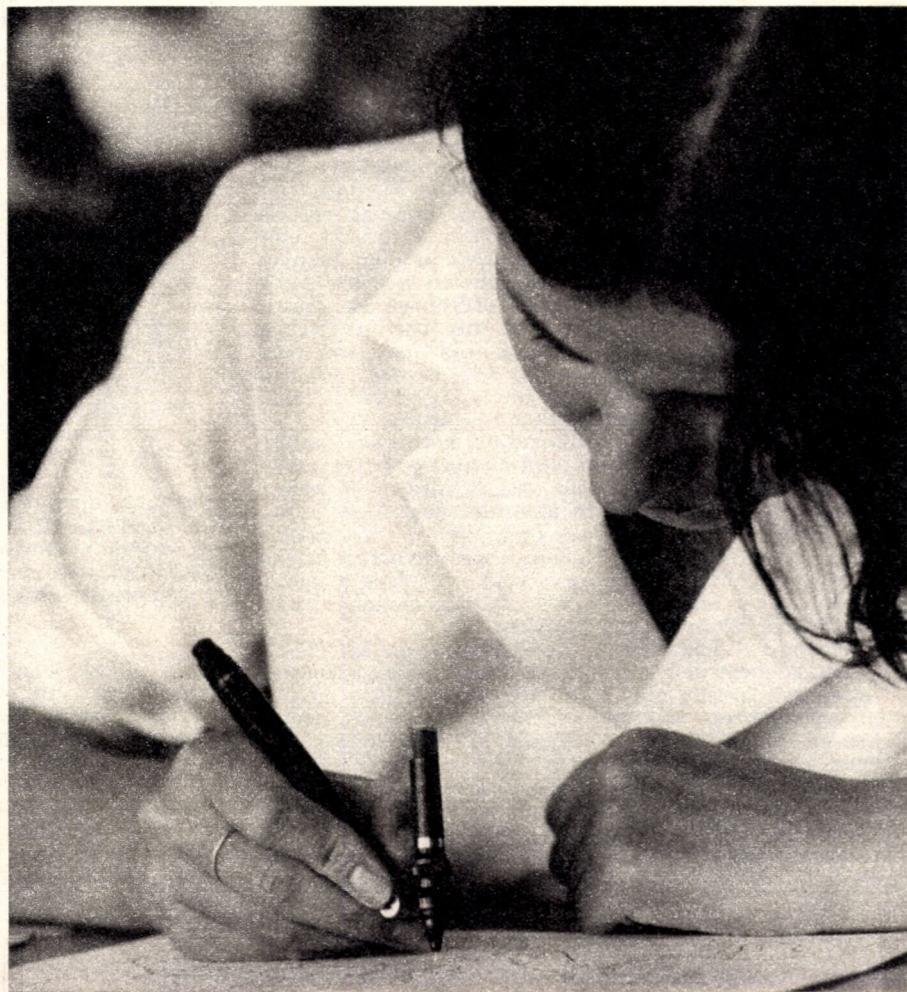
— *Milyen különleges élményben volt részed a múlt másfél évtizedben a Terránál?*

— Sürgős munkák esetén túlóra is előfordul. Valamelyik év augusztus 25-én puccsot hajtottak végre Guatemalában. A napilapok persze nálunk rendeltek illusztrációt. Mindnyájan itt maradtunk és dolgoztunk. Családomban augusztus 25-e egyéb-

ként nagy ünnep, Lajosainkat köszöntjük. Apósom saját kezűleg főzi a halászlét, elkészni nem szabad. Mondanom sem kell, csak késő este érkeztem, amiért kérdőre vontak. De a sértődöttség derűbe csapott át, amikor a világ legtermészetesebb hangján indokoltam késésemet: államcsíny volt Guatemalában...

Kulcsár László

Fotók: Sárközy György

TOTOPOSZI KÖRNYŰLÁLLÁSOK

Eppen 180 éve, hogy az ifjú Tariménes Bessenyei György jóvoltából útra kelhetett. Hősünk nem szűnő ifjú kíváncsiságát jelzi, hogy a minap ismét felkerekedett és tanítójával Totoposzba látogatott...

A menéiai ifjú, Tariménes és nevelője, mester Kukumedóniás, miután nem jutottak szállodai szobához s ahhoz sem érezték kedvet, hogy első totoposzi éjszakájukat a szabad ég alatt töltsék, mit tehetek mást: előkotorták ismerősük, a vadember névjegyét, amit szerencsére rájuk tukmált, mondván, otthona mindenkor a rendelkezésükre áll. Mit volt mit tenni, nekivágtak a városnak, hogy éljenek Kirakades vendégszeretetével. Előre inteltek, fiam, mondta Tariménesnek agg mestere, ne táplálj vérmes reményeket! Vademberünk nyilván kint lakik valahol a fenében s amit otthonának hív, nem egyéb, mint nyomorúságos viskó, esetleg szoba, konyha udvari vécével, vagy albrélet, amely nélkülöz minden komfortot. Kérded, miből gondolom ezt? Felteszem, hogy nem acsarogna olyan vadul totoposzi létére a totoposzi közállapotok ellen, ha nem tartozna az ágrólszakadtak közé!

Kukumedóniásnak az a feltevése, hogy a vadember a város szívéből messze lakik, máris igazolódni látszott. S az még hagyján, hogy messze, de folyvást fölfelé kellett kaptatniuk, mivel céljuk, a Szegefűlanka nevű városrész pár száz méterrel magasabban feküdt a centrumnál. A mester másik jóslata azonban, úgy tűnt fel, megdőlt. Szegefűlankán egyik ingatlanka a másikba ért. Olyan övezetben jártak hőseink, ahol nemhogy viskók, de itt a kezem nem disznólabon forgó kastélyok sorakoztak egymás mellett, nagy kerttel, garázzsal, úszómedencével. „Magánterület! A magánkutya harap!” — lépten-nyomon ilyen feliratú táblák állították meg a járóelót. Kirakades kunyhója méltó volt ehhez a környezethez. Amikor hőseink a kertajtótól felszóltak neki a kaputelefonon, vendéglátójuk semmi meglepődést nem mutatott. Külön-külön szobákban helyezte el őket s úgy gondoskodott a kényelmükről, mint aki vadember létére is tudja: az utasok iránt az emberségnek törvénye legszorosabban kötelez.

Másnap reggel, amikor hőseink szinte újjászületve megjelentek a reggelinél, Kirakades nagylelkű ajánlattal állt elő: megismerteti őket Totoposz mindennapjaival, egyebek közt sok olyasmivel is, ami a közönséges turisták előtt rejtve maradna. Tariménes, mint afféle éretlen taknyos, százkilencvennyolc esztendejének minden behugyásával rögtön kimutatta, mennyire örülne ennek, mester Kukumedóniás azonban nevelőhöz illő megfontoltsággal gyanakodva nézett. Ugyan miért akarna kisérgetni minket a vadember, tette fel magának a kérdést, ha nem azért, hogy befeketítse előttünk ezt a nagyszerű országot, hiszen már előző találkozásunkkor is elárulta, milyen kiábrándult, sőt, cinikus! Ha elfogadjuk, hogy ránk áldozza az idejét, az ember kéntelenítették elméjét az övére varrni erkölcsi pótléknak! Köszönjük, szólalt meg némi töprengés után fennhangon, ekkora áldozatot nem fogadhatunk el. Nyilván önmek is temérdek dolga van... Fogadják el bátran, legyintett Kirakades, nem viszem magukat sehová se, ahová engem ne szólítana a kötelesség! Erre a mester se tudott mit mondani, de erősen föltette magában, hogy résen lesz és alkalomadtán közbelép.

Tariménes öröme akkor hagyott alább, amikor kiszült, hogy a vadembernek esze ágában sincs kihozni a kocsiját a garázsából. Inkább csak külföldre, meg vidékre használom, szabadkozott, az itthoni munkámhoz, sajnos, nem is illene az autó... És mi az a munka, kíváncsiskodott Tariménes, amibe még a mi kalauzolásunk is belefér? A vadember zavarba jött s eleresztette a füle mellett a kérdést. Ahia, mondta magában mester Kukumedóniás, ezt nem árt megjegyezni. Egyelőre hallgatott. Elég jó nálunk a tömegközlekedés, vágta ki magát Kirakades, azzal is hamar eljuthatunk mindenhová... Tariménes a száját biggyesz-

tette, nevelője viszont örült, hogy végre valami kétségbevonhatatlan jót is hall Totoposzról.

Még némi készülődés, aztán hőseink hármasban kiindulnak a város alá. Előbb gyalog, majd leérve Szegefűlankáról, villamossal. Keményen kellett furakodniuk, hogy egy három kocsiból álló szerelvény végére felférjenek. Na tessék, tömegközlekedés, morgolódtott Tariménes, akit ingerültté tett, hogy a zsúfolt kocsiban egyre csak *dülöngöznek, toloskodnak körülte* a totoposziak, mintha nem látnák, hogy több ember ide már nem fér fel! Mester Kukumedóniás intette, hogy inkább örüljön, hiszen Totoposz hétköznapi életével most testközelből ismerkedhet... *Sundu testiség*, dohogott az ifjú, fene, akinek hiányzik...

A villamos egyszercsak megállt két széles utca kereszteződésében, mindkét irány felé elzárva a forgalmat. Közlekedési lámpa nem volt itt, megállóhely sem, de útfelbontás, vagy baleset sem gátolta a továbbhaladást. Akkor viszont mi van, miért állunk? A tanácstalan utasok hangosan zúgolódtak, mi lesz már, menjünk, el fogunk késni! A vadember is megnézte az óráját és sóhajtott, nemsokára kezdődik az ünnepség, magyarázta hőseinknek, amire szeretné elvinni őket! A villamos továbbra sem mozdult, de egyszercsak — bár fényes nappal volt — kigyulladtak belső világítást szolgáló lámpái, mintegy félreérthetetlenül téve, hogy áramszünetről sincs szó. Unalmában Tariménes, mit tehetett mást, olvasgatni kezdte a szemmagasságban kiragasztott plakátokat. Az elsón ez állt:

FIATALOK!

Adjuk át helyünket az időseknek!

Ha testesebb öregek szállnak fel, húzzuk be a hasunkat!

Ha idősek akarnak kapaszkodni, engedjük el a foganytút!

FIATALOK!

Ha miattunk zsúfoltság van, szálljunk le a vilamosról!

Udvarias ifjú gyalog jár!

Ha az utca teli van, gyalog se!

Maradjunk otthon!

Köszönettel: Közönségszolgálat.

Tariménes, miután végzett az olvasással, ismét kifelé kezdett figyelni, indulnak-e már? El fogunk késni, csóválta a fejét Kirakades és némán káromkodott egyet. Tariménes szemügyre vette a következő plakátot:

FIATALOK!

Adjuk át helyünket a tudásra szomjas időseknek!

Ne tülekedjünk főiskolára, egyetemre!

Vár titeket a keresztretjvényfejtés, meg a kötőtű!

FIATALOK!

Sakkozatok a köztéri padokon!

Sakkozatok állva, a pad a hajlott korúaké!

FIATALOK!

14–18 éves dolgozót felveszünk éjjeli portásnak, kézbesítőnek, hivatalsegédnek!

FIATALOK!

Adjuk át ambícióinkat az öregeknek! Várnak rátok a legváltozatosabb rokkantsági, özvegyi és egyéb nyugdíjak! Leszázalékolás a modern ifjú álma!

Köszönettel: MAT

— róna és — úrszám Szolgálat

A villamosban ekkorra teljessé vált a felfordulás. Nyisák ki az ajtót, ordítottak többen, legalább hadd szálljon le, aki menni akar! Semmi sem történt. Tariménes az utolsó plakátot böngészte:

FIATALOK!

Várnak titeket minden igényt kielégítő, télen fűtött, nyáron hűtött temetőink!

Bárki jelentkezhet, végzettség nem számít!

IDŐSEK!

Adjuk át fekhelyünket a fáradt fiataloknak!

Elhunytak! Támadjunk fel frissen, fiatalosan!

Köszönettel: Emberiség,
Közönségszolgálat.

Ifjú hősünk éppen befejezte az olvasást, amikor kinyílt a kocsiajtó és megjelent egy tagbaszakadt, egyenruhás férfi, mestersége jelével, a kurlival. Kedves utasok, próbálta túlordítani a felháborodott ricsajt, elég idegesek már? Tudják meg, ha akarom, itt fogunk vesztegelni minden estig! De nem muszáj, velem lehet okosan beszélni. Értik? Nem értik. Hát mit képzelnék, igazság az, hogy én, ha mint vevő, vagy ügyfél, bemegyek magukhoz a boltba, betegként a rendelőbe, vagy netán haját akarok vágatni, vagy rossz a vízscapom, vagy kéne egy stempeli a hivataltól, maguknak éntől mindig jár a csúszópénz, a borralvaló, a kenőpénz, a paraszolvencia, vagy amit akarnak... No hiszen, sügta hőseinknek a vadember, fogadok, *itt csak a fog mondatni, hogy fizessünk, egyéb semmi!*

Jól sejtette. Értjük már egymást, emberek, kérdezte a villamosvezető és látszott az elszánt képén, ha kell, tagbaszakadtáig magyarázza, hogy neki épp olyan jussa a borralvaló, mint akárci másnak. Vannak ebben a kocsiiban vagy százan, mondta, szépen összedobnak a részemre, nem mondom sokat, egy ezrest. Ide, az egyensapkámba. Másképp nem megyünk tovább! Világos? Fejenként egy tízes, mi az maguknak? Ennyit csak megér, hogy jobban már ne késsenek el...

A vadember attól tartott, hogy egyesek akadékoskodni kezdenek s azzal is csak megy az idő, így hát ő maga kezdte meg a gyűjtést. A példája hatott, mindenki kiguberálta a pénzt. A villamosvezető megdicsérte őket. Látják, ha a másik két kocsiiban is ilyen utasok vannak, nem rostokolunk itt ennyi ideig. De azok megpróbálták fenyegetőzni meg alkudozni... Na, fogóddzanak, mert indulunk! Fogta a pénzzel teli sapkáját és leszállt. A peron mellett egy asszony várta. Nesze, mama, három kocsi, három rongy. És ma még lesz tizenhat fordulóm...

A villamos nemhogy indult, de valósággal száguldott

Vincze Lajos rajza

tovább. Mester Kukumedóniás biztosra vette, hogy itt az alkalom, amikor közbe kell lépnie, mert a vadember nyilván megkísérli majd ezt az esetet hamis megvilágításba helyezni. Sietett hát a saját felfogását meggyőzgetni növendékében. Látod-e, fiam, Tariménes, bizonyítva áll előttünk, hogy Totoposzban a világnak javaitól senkit elszorítani nem lehet, valaki azokat serényseggel és okossággal keresni tudja, mint a mi derék villamosvezetőnk! Leszállunk, a cáfolhatatlan érvelés hatására a vadember mindössze ennyit tudott mondani, nagyon kell már sietnünk...

Amikor beléptek a hatalmas üvegcsarnokba, ott már szemlátomást javában zajlott az ünnepség. Na tessék, mergelődték Kirakades, lekéstük a dörzsgárdatagok avatását! A kicsodát, kérdezte mester Kukumedóniás, nem jól értettem, mintha dörzsgárdát említett volna... Pontosan azt, vagyta rá a vadember. A dörzsgárda intézménye totoposzi sajátosság, önöknek biztosan tetszeni fog! Nem lehetett eldönteni, gúnyolódik-e, vagy igazán lelkesedik. Kikből áll? Hát kik azok, akik minden munkahelyen túlélik az átszervezéseket és létszámcsoökkentéseket, főnökök leváltását és kinevezését, intrikákat és kampányokat? Kik azok, akik minden fordulat után élenjárók, sőt, kedvencek tudnak maradni? Csakis akik a legrégebb idő óta dolgoznak ugyanazon a helyen. Ők ismerik legjobban a dörgést, vagyis ők a legdörzsoltebbek. Méltányos hát, hogy időről időre megjutalmazzák őket. Minél hosszabb időt vészelt át valaki egy helyen, annál érdemesebb tagja lesz az intézményi dörzsgárdának. Ötvenévi dörzsoltségért bronz, száz évért ezüst jelvény jár, százötven évért pedig...

Kirakades nem folytathatta, mert rájuk pisszegtek. Kezdődött az ünnepség második része. Egy tekintélyes férfiú jelent meg az emelvényen és bejelentette, hogy a termelés hátramosztásában élenjárók kitüntetésre követezik. Ezt hallván Tariménes és mester Kukumedóniás akadályba jón magával. Valami baj van a fülemmel, panaszkolta a mester, folyton olyasmit hallok, amit nem hallhatok! Dehogy, mondta erre az ifjú, szerintem valami pamfletműsor követezik... A vadember rájuk szólt, hogy figyeljenek inkább, mindent megtudhatnak. Ma, nemzeti történelmünk leggyászosabb napján, legnagyobb csatavesztésünk évfordulóján, rezgettette hangját a szónok, engedjék meg, hogy köszönetemet fejezzem ki mindazoknak, akik a gazdaságtalan termelés hat-, sőt, a hét-, meg a nyolcékonyságának fejlesztésében kimagasló eredményt értek el! Elsőül szólítom az Üveg- és Porcelángyár főmérnökét, aki a törmelékenység fokozásáért részesül kitüntetésben... A nevezettet dörgő taps fogadta. Utána az Utgödörösítő Vállalat kollektívája nevében a fődíszpancser és fődestruktor vett át kitüntetést, majd azok járultak az emelvényhez végeláthatatlan sorban, akik a munkacsoportgarázdálkodás terén mutattak fel sikereket.

Nos, hát hogy tetszik a mi Totoposzunk, kérdezte hőseinktől a vadember, ugye, pompás egy ország, ahol a kártevőket is kitüntetik? Mélységesen humánus ország, tisztelt vadember uram, utasította el mester Kukumedóniás a botránosan cinikus felfogásról árukkodó kérdést, mint-hogy éppen resen volt. Bárki példát vehetne Totoposzról! Mert lássuk, mi a helyzet másutt? Az a helyzet, hogy égrekiáltó méltánytalanság uralkodik, hiszen olyan alapvető emberi érzéseket, mint a dicsőségvágy, az igyekezet elismertetése, semmibe vesznek, vagy a kiváltságos keveseknek tartanak fenn! Másutt, aki buta, kétbalkezes, lusta, vagy közömbös, egyszerűen nem kaphat elismerést, pedig hát kérdezem én, tehet arról az ember, ha ilyennek születik? Nem tehet! Azért még ő is kívánhat egy plecsnit, mit diszpárnán vinnének utána a temetésén. Más, kevésbé emelkedett szellemű országokban a díjakat, rangokat hízkeléssel, árulással, hazugsággal kell megkapni. Nem jobb-e, hogy Totoposzban, miként bizonyítva áll előttünk, senki sem kényszerül különbséget teljesítményt hazudni magának, mint amilyenre valóban képes, nem kell bemártania másokat, nem kell görcsös igyekezetében még több hibát hibára halmozni, mert mívégre is tenné mindezt, ha kaphat kitüntetést azért is, ami csak úgy, spontán kitelik tőle?

E szavak hallatán a vadembernek bizony torkára forrtak a rosszmájú megjegyzések, az ifjú Tariménes pedig büszkén állapíthatta meg, hogy nevelője, mint mindig, most is fején találta a szöveget.

„Vásárlóink természetesen nem akarnak ötvízi játékos teniszcsatát vívni McEnroeval, de nem akarnak végigkocogni tíz kilométert sem, mégis szívesen keltenék hosszútávfutók, vagy teniszküzdelmek hőseinek benyomását” — így foglalta össze napjaink átlagemberének vágyait a British Home Stores áruházi hálózat egyik vezetője. Kétségtelen, hogy a sportosnak tűnő alak, a jó kondíció érzete és benyomása, valamint az ehhez kapcsolódó új táplálkozási és öltözködési szokások mindinkább divatörülletté válnak a fejlett országokban. Ez az egészséges életmódot hirdető mozgalom egyre nagyobb üzletet jelent a szépség-szalonnak, az élelmiszer-termelőknek és -kereskedőknek, a sportegyesületeknek, s nem utolsósorban a ruházati ipar egyes ágazatainak. A zsíros profitokat hozó „fogyókúra-üzletág” persze a felesleges kilóktól megszabadulni vágyóknak, valamint a késői „izompacsírtáknak” hozza a legtöbb hasznot, hiszen e hasznos divat követői végső soron saját maguknak adnak nagyobb esélyt a hosszabb és az egészségesebb életre.

Még mindig gomba módjára szaporodnak a fejlett tőkés államokban az aerobic-stúdiók, a fogyasztó-szalonnok és a kondicionáló termékek. A tenisz- és golfpályák alig győzik teljesíteni az előjegyzéseket, szinte éjjel-nappal teljes üzemmel működnek — „termelik” az izmokat, apasztják a pocakokat, a derék körül lerakódott „mentőöveket”. Szinte korlátár nélkül mindenki igyekszik valamit mozogni, sportolni, s ehhez a hobbihoz felszerelésre, *ruházatra* is szükség van.

Ma már a nagy sportruházati cégek — *Adidas, Puma, Speedo, Arena* stb. — termelésének csak kisebb részét vásárolják meg a sportegyesületek, a legnagyobb vevők a sportos kinézetre vágyó tizmilliók. Az edzőcipő, a sportnadrág és -trikó,

Csökkenő kilók, gyarapodó profitok

a csíkos pamutzokni, a szelídseki és a többi sportkellék hozzátartozik az utca és a munkahelyek mindennapos képéhez. Az izmosodni vágyók nem csak a mozgásért járnak le a pályákra, s fizetnek borsos összegeket a szépségszalonnak, hanem azért is, hogy bemutassák legújabb márkás felszereléseiket, „mintát vegyenek” a mellettük mozgókcuccáról. S miközben fokozódik a „szerelés-láz”, a nagy sportruházati vállalatok profitja minden korábbi mértéket meghalad. Nem véletlen, hogy a nagy konjunktúra idején békült ki a két „örök” ellenség és vetélytárs: az *Adidas* és a *Puma*.

Nem lehet okuk panaszra a fogyókúra-biznisz élelmiszeripari résztvevőinek sem. Divatba jött a korszerű táplálkozás, a kalóriákat eszeveszett számlálása, a só, zsír és cukor nélküli étkezés. A nagy lehetőségre elő-

ször az üdítőital-gyártók éreztek rá. Sorra dobták a piacra az alacsony kalóriatartalmú, úgynevezett diétás üdítőket, a címkéken és a dobozokon feltűnő helyen jelezve a kalóriák alacsony számát. Így indult el világ körüli hódító útjára többek között a diétás *Pepsi*, a *Tab* és a többiek. Ma már minden magára valamit is adó üdítőital-ipari konzern kétféle változatban hozza forgalomba termékeit: hagyományos (tehát cukortartalmú) és diétás kivitelben.

A fogyasztók fogyási szándékát jól jelzik a brit kalóriaadatok, amelyekből arra lehet következtetni, hogy a szigetország lakói kevesebbet esznek, illetve az alacsonyabb kalóriatartalmú étkeket és italokat részesítik előnyben. A hatvanas években a napi kalória felvétel 3200 volt fejenként Nagy-Britanniában, ám napjainkban már nem haladja meg a 2800-at. Az egészségesebb étkezés térhódításáról tanúskodnak a fogyasztási statisztikák is: 1983-ban az előző évinél 9 százalékkal több friss gyümölcsöt adtak el, az alacsony zsírtartalmú tejtermékek forgalma 22 százalékkal nőtt, a joghurté 12 százalékkal. *Dramáian visszaesett a kenyérfélék vásárlása, ugyanakkor figyelemre méltó átrendeződés zajlott le a húsfogyasztásban.* Ugrásszerűen megnövekedett a halfélék iránti kereslet a marha- és a sertésbús rovására. Ismét felfelé ível a *baromfihús-vásárlás* — az exportőrök nem kis örömére.

A táplálkozási szokások hasonló módon rendeződnek, alakulnak át a többi fejlett országban is, de a legviharosabb változások az Egyesült Államokban következtek be. A kocogó amerikaiak szinte mániákusan számlálják a kalóriákat, s divatba jött a „csipegetés”, vagyis a tányéron jócskán illik hagyni az ételből. A könnyű sütemények, fagyalaltok és

egyéb nyalánkságok általában cukor-helyettesítő szerekkel készülnek, a **saláta-bárok** pedig hallatlan népszerűségnek örvendnek. A nagy élelmiszeripari konszernnek, valamint a szupermarket-hálózatok kíméletlen versenyt folytatnak a fogyókúrapiacon a vásárlók kegyeinek és pénzének elnyeréséért. Jelenleg a sótlansági-őrület hozza a nagy nyereséget: a félkész és a készételekből, a rágcsalnivalókból száműzték a sót, mint — úgymond — az élet megrövidítőt. De már kopogtat a következő táplálkozási és profitszerzési divat, az úgynevezett reformétkezés, vagy **biokonyha**.

Mindjobban növekszik azoknak a tábora, akik egészségvédelmi okoknál fogva nem hajlandók a „rendes” zöldséget, gyümölcsöt, húst elfogyasztani, mert azok sok permetezőanyagot, műtrágyából származó vegyianyagot tartalmaznak. Kizárólag olyan élelmiszereket vásárolnak, amelyeket „természetes” körülmények között, tehát minden vegyianyagtól és tartósítószerrel mentesen állítottak elő. A „sterilen” megteremtelt élelmiszerek természetesen jóval drágábbak a hagyományosnál. Az NSZK-ban például külön „iparágga” fejlődött a bioélelmiszer-termelés és kereskedelem. Boltok százai kínálnak garántáltan — vegyianyagoktól — „tisza” élelmiszere-

ket és az új „vallás” hívői szívesen áldoznak komoly pénzeket a biokonyha oltárán.

A fogyókúra és fittség-lázból sokan élnek meg igen jól. Szép hasznot húznak a tartós divatnak tűnő mozgalomból az **újságok és a kiadványok is**. Se szeri, se száma a naponta megjelenő fogyókúrák, diéták, valamint sportmagazinoknak, amelyek tanácsok és ötletek ezreivel árasztják el az olvasót: hogyan együnk jól, de nem hizlalót, milyen a diétás konyha, hogyan sportoljunk kényelmesen, fáradtság nélkül, mi a jó kondíció titka, hogyan szülessünk újjá házastársunk számára, mitől dagadnak izmaink stb. Még a tartósan munka nélkül levők számára is adnak tanácsot a magazinok, hiszen növekednek elhelyezkedési esélyeik, ha kisportolt, fiatalos benyomást keltenek.

Sok számítás lát napvilágot arról, hogy egy-egy kilogramm leadása, vagy éppen a rendszeres mozgás mennyivel hosszabbíthatja meg az életet, mennyivel kevesebbet kell orvosra és gyógyszerekre költeni. Minden jel arra mutat tehát, hogy a fejlett tőkés országokban az egészség-üzletág teljes mozgásba lendült, s az emberek szívesen követik — még önsanyargatás árán is — a tanácsokat.

Gonda György — Szentgáli Péter

A bio-boltokban a gyártók is üzletet látnak — hogy a „természetes” élelmiszereket árusító kereskedőnek szállíthassanak szigorított „mérég” — áza: táp és növényvédő szer — vizsgálatot vezettek be egyik-másik baromfivághidón

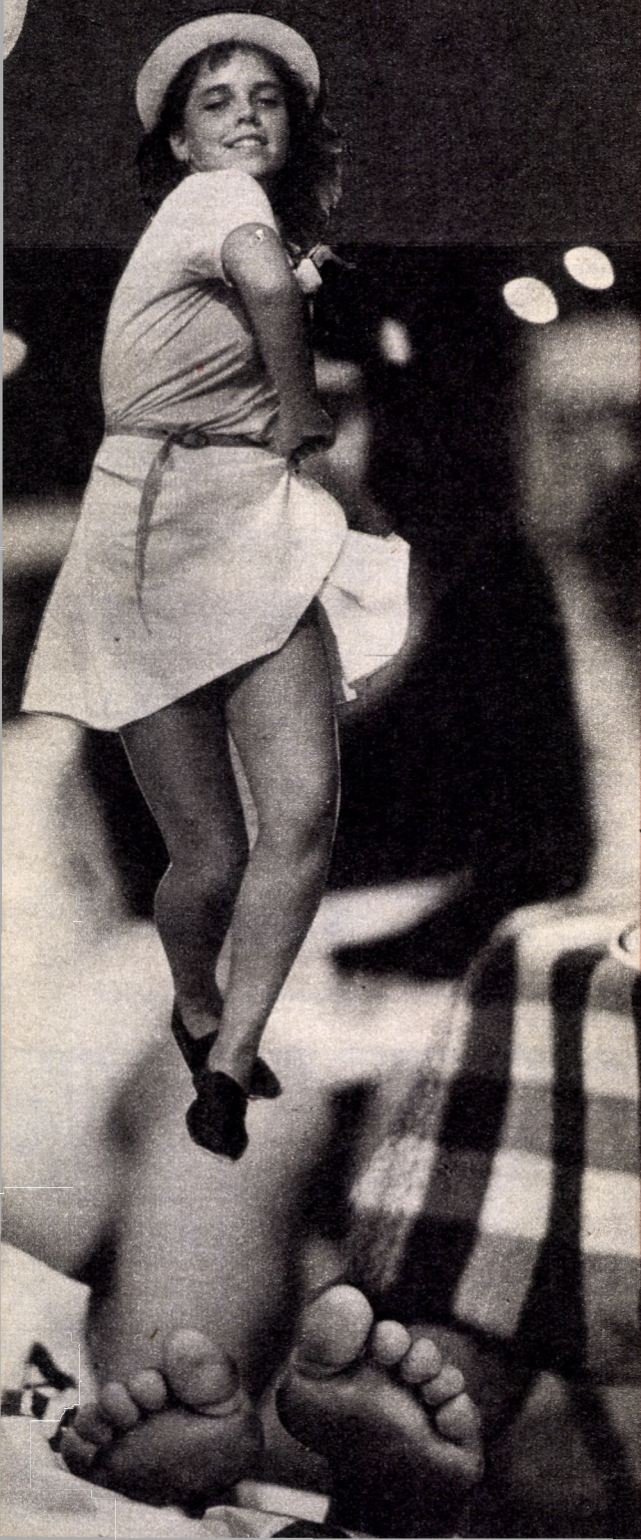

Mozgás, hozzá eszköz és kosztüm — minden áron, minden mennyiségben

A földvári 24 órás táncverseny nem 24 óráig szolgálatot telt a sajtónak. Ellenérzések, viták bőséggel kaptak helyet képernyőn és újsághasábokon. Arról viszonylag kevés szó esett, mit szoltak mindehhez a „legilletékesebbek”, a

LÁBGAZDÁK

— *Figyelem! A táncversenyre partner nélkül érkezett hölgyek a bejáratnál facér fiatalemberek között válogathatnak!* — harsogja a hangosbemondó. Szombat reggel van, augusztus 18-a. Még kevés a jelentkező, így másfél órát csúszik a fél 10-re tervezett kezdés a balatonföldvári Fesztivál Szállóban.

— Addig megpróbáljuk valahogy húzni az időt — törli meg gyöngyöző homlokát a szervező. A táncosok majd éjjel után lesznek olyan csapzottak, mint ő a verseny előtt. Aerobik-bemutató, az osztrák zsűritagok táncbemutatója, újabb bemutató két fürdőruhás, magasszárú csizmát viselő hölgytől.

A szálloda terasza a Balatonra néz. A parton napozók hátat fordítanak a víznek. A közönség állandóan cserélődik, ebédelnek, kávéznak, isznak, de a verseny egy pillanatra sem marad nézők és taps nélkül. 11 órára tíz páros merészkedik a rendezőkhöz, megnyitják „az első nemzetközi maratoni táncversenyt — csak magyar résztvevőkkel”.

„Vamos a la playa...” Friss mozgás, a versenyzők perdülnek-fordulnak, reménykedő mosoly az arcon. A mikrofon előtt bemutatkoznak. Van, aki csak a nevét mondja és azt, hogy honnan jött — legtöbbször fővárosiak. Más rövid önéletrajzot mellékel. *M. György* például húszéves. Eddig több dolog „nem jött össze” neki. Abban reménykedik, hogy talán most... Szemmel látható, hogy teljes erőbedobással ropja. Két újabb pár is kedvet kap — vagy csak bátorságot. Időhátrányukat természetesen le kell majd „dolgozniuk”. Erősen tűz az augusztusi nap, a vékony ruhák kora délutánra átmedvesednek a gerincoszlop mentén, egyre több versenyző fejére kerül sapka, de a tánc még lendületes. Elsőnek *M. György* dől ki. „Miért nem szoltál?” — kérdezik tőle. „Mert más akart kijönni a számon” — szorítja kezét a gyomrára. „Mi van vele?” — faggatják az orvost. „Semmi vész, csak huszonnégy órája nem evett és egy buliról jött, ahol ráadásul összeveszett a barátnőjével” — mosolyog az orvos. „Hát... ez sem jött össze. Túlhajtot-

tam magam” — mondja *M. György*, és elindul megkeresni a partnernőjét, akit öt perccel a verseny kezdete előtt hangosbemondón kommandáltak neki, de tánc közben megtetszett neki. A kaposvári *H. Zsolt* is itt kerített magának táncosnőt, mert a barátnőjét nem engedték el vele. Vajon össze-melegedett-e partnernőjével? „*Nem volt arra idő, hogy szóljunk egymáshoz. Nem is tudtam beszélni, mert a számat alig bírtam kinyitni a szomjúságtól.*” A 17 éves fiú kezén, arcán kötés, ragtapasz, nyakán mély karcolás. Néhány napja gyanútlanul ment éjjel hazafelé, mikor hárman borotvával támadtak rá. Ő jól bírta a versenyt, partnernője bokáján múltott, hogy abba kellett hagyniuk a táncot. Éjjeltájban már csak hat páros van a teraszon. Egyik hölgy akkorra két pár cipőt nyúlt el. A hangosbemondó segítségével keresnek neki egy 38-as lábbe-

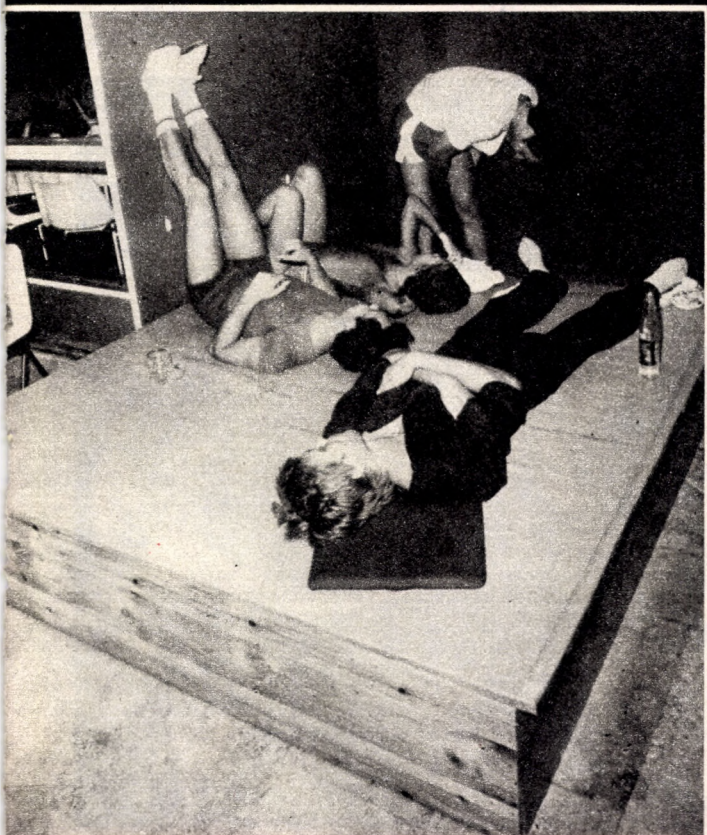
lét. Éjjel után már lankadtabban mozdulnak a lábak, kevésbé kecses a kéztartás, lebomlanak a föltűzött fürdők. A pihenőknél asztalra emelik, magasan a falnak támasztják, hideg vízben fürdetik elgyötört lábukat a versenyzők. No és a veszekedések! Senki nem tudja, mi lesz. Leállítják-e a versenyt? Az kapja-e az első díjat, aki legjobban táncol vagy aki legtovább talpon marad? A zsűri kiállítana két párt, a szállodaigazgató nem engedi. „*Akkor minek ülünk mi itt!*” — háborog az egyik zsűritag. „*A zsűri már álmos*” — nyugtázza a szállodaigazgató. A későbbi első helyezett kislány sírva kapaszkodik a terasz korlátjába, pöröl a zsűrivel. Aztán egymást átölelve táncolnak körben tizenketten. Mindegy, hogy ki, mit beszél, mindegy, hogy nem tudhatják, ki és minek alapján bírálja el a helyezéseket. Egy a fontos: ki kell bírni a kerek egy napot, amire vállalkoztak.

A huzavona azonban nyomot hagy a versenyzőkben. *N. Zsolt* és partnere harmadik lett. Sokak szerint első hely járt volna nekik.

— *Régóta táncoltok együtt?*

— Huszonnégy órája — feleli a fiú.

r. a.
Grnák László felvételei

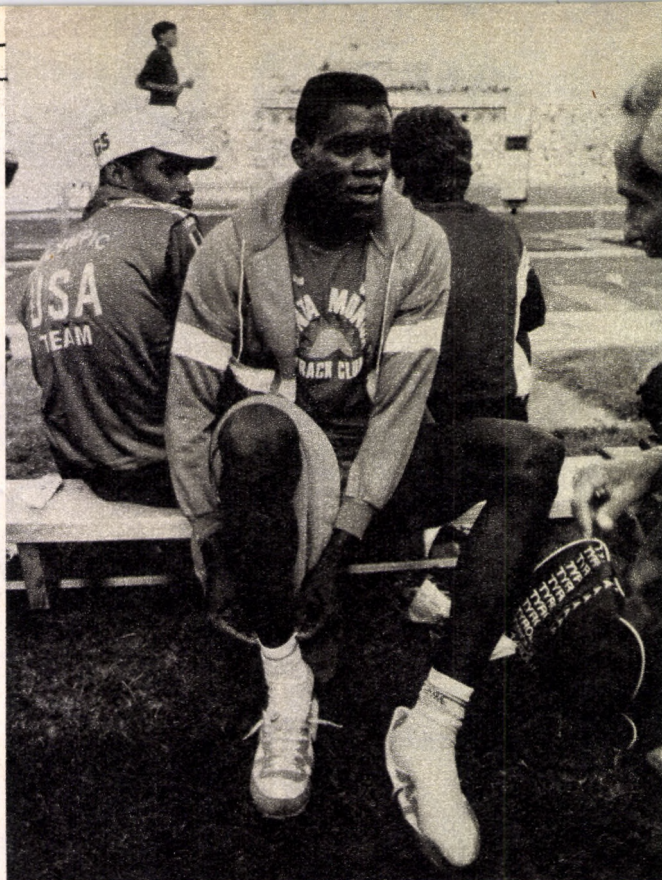
Két éjszakára és másfél nappalra Eudapest vendége volt **Carl Lewis**, a világ egyik legnagyobb atlétája, akinek mind a négy Los Angeles-i győzelmét láthatuk a magyar televízió olimpiai összefoglalóiban. A hetedszer meghirdetett Budapest Nagydíj szereplőjeként augusztus 19-én este érkezett és 21-én kora reggel már tovább is repült Zürich felé a 23 esztendőes színés bőrről amerikai, folytatva meglehetősen rövidre szabott európai versenykörútját. Magyarországon töltött 40 óráját idézzük most fel, de előbb az előzményekről ejtsünk néhány szót.

Dr. Békesi László, a Budapest Nagydíj szervező bizottságának elnöke (mondhatni; a verseny szülőatyja) gondterhelten érkezett a nagy gálát beharangozó nemzetközi sajtókonferenciára a Budapest Sportcsarnokba. Az előző éjszaka telefonhívást kapott Los Angelesből **Németh Miklóstól** a verseny menedzserétől, akitől megtudta: az újdonsült olimpiai győztes Houston-i csoda villájába betörték, és bár az öt karikával díszített érmeiket hiába is keresték volna (azok a város egyik jól őrzött bankjának széfjébe kerültek) „megszabadították” Lewist a kedvenc video és sztereo berendezéseitől, továbbá néhány igen értékes kristályvázától és ezüsttáltól. „*Lewis olyan dühös, hogy alighanem lemondja az európai portyát. Nem is tudom, mit tehetünk!*” — szöjt a tengeren túlról jött, cseppet sem biztató üzenet.

Carl Lewis a betörést követő harmadik napon — mintha mi sem történt volna — az előzetes útitervnek megfelelően elindult Európába; első állomásként Londonba.

Talán a kellemetlen incidens miatt, vagy az átállás nehézségeivel magyarázhatóan, de Lewis-nek csak a harmadik hely jutott, a londoni viadal 300 méteres számában. A háromszoros világbajnok és négyszeres olimpiai győztes olyan távon próbálkozott, amelyen eddig még egyszer sem tett kísérletet. Az eredmény? Egy gyenge negyedik hely, mondhatni megállító végeredmény.

— Kicsit fáj a lábam, alighanem a fáradtság

LEWIS

negyven órája

miatt, de azért így is győzni szerettem volna. Tanultam a történelemből. Ígérem, Európában minden hátralévő versenyt megnyerek, bármilyen számban indulok is.

Augusztus 19-én este VIP-vendégnek kijáró fogadtatásban részesült Ferihegyen a világhírű amerikai sportoló. Vele jött az édesapja, az édesanyja, az élvonalbeli atlétának számítató húga, továbbá az edzője, a menedzsere és még négy klubtársa a Los Angeles-i *Santa Monica klub*ból. Persze valamennyien a Budapest Nagydíj vendégeiként — ez volt **Joe Douglas** az izgó-mozgó, apró termetű, de nagyon energikus menedzser kívánsága.

— Most nyilatkozunk. Remélem itt az egész magyar sajtó — jelentette ki Douglas menedzser, mit sem törődve azzal, hogy a sportsajtó képviselői másnap délelőtt számítottak a világsztárra és kíséretére a Fórum-szállóba meghirdetett sajtókonferencián. Először **Gyulai István** a Magyar Televízió főmunkatársa tehet fel kérdéseket az olimpia főszereplőjének, aki először nyegle, aztán már „csak” közömbös, a riport végén pedig — minő kegyeslegetés — már kedvesen közlékeny, csacsogó...

— Azért jöttem Budapestre, mert tetszett a meghívás, először csaphatok össze azokkal, akik nem voltak ott Los Angelesben.

Világcúcsot remélek a 100 méteren, de csak akkor, ha a vetélytársak kellő ellenállást tanúsítanak, szóval, ha kellőképpen erős lesz a háttér, no és a közönség is mellettem lesz. Kérésem továbbá; a Fórum-szállóban ne zavarjanak, a verseny előtt az összpontosításban semmi sem akadályozhat. Mondják meg gyorsan, hol lehet vásárolni igazi kristály emléktárgyakat! — így mutatkozik be...

Douglas menedzser és Lewis hétfőre megenyhül; előbb az AP hírügynökségnek nyilatkoznak, aztán mégis eljönnek a sajtókonferenciára, ráadásul a BBC kamerái elé is odaállnak. A sajtókonferencián záporoznak a kérdések, Lewis válaszai azonban inkább visszakérdezésnek tűnnek.

— Sok nagy versenyen azért nem sikerült világcúcsot javítania, mert a cél előtt már „ünneplé”, magasba emelte a karjait, ahelyett, hogy behúzott volna... — hangzott az egyik kérdés.

— Úgy gondolják? Nos én máshogy látom a dolgokat. A csúcsok eddig egyébként alig érdekelték, sokkal inkább az, hogy a világ bajnokságon három, az olimpián pedig négy aranyérmet nyerjek. Ne aggódjanak, hamarosan a rekordok következnek. Ha nem a 100, a 200, vagy a 4×100 méteren, és a távolugrásban, akkor majd a 110 gáton, vagy a 400 síkon. Jövőre ebben a két számban is kísérletet teszek. Tom Tellez, a mesterem azt mondja, hogy a gátfutásban legkésőbb az ötödik versenyemen elveszem a világcúcsot *Nehe-miah-tól*.

Az egyik nyugatnémet újságíró félhangosan — csak úgy hümmögve — megjegyzi; „*Nekem azt mondták, ezt a sajtóértekezletet Carl Lewis tartja, és nem Muhammad Ali!*”

Gyárfás Tamás, a Népsport főmunkatársa igyekszik föloldani az amúgy eléggé hűvös hangulatot;

— Mondja Carl, maga szerint ki a világ második legjobb atlétája?

Most még a napszemüveget viselő és szünet nélkül rágógumit rágcsáló szuperatléta is elmosolyodik, de kitér a válasz elől:

— Ezt önöknek, a szakma kiválóságainak kell eldönteniük, ha annak érzik magukat — a második félmondatot olyan halkán mondja, hogy a tolmács nem is fordítja.

Néhány órával később a Népstadionban ötvenezren vannak, többen mint az elmúlt Budapest Nagydíj versenyein. A sportok királynője ennyi szurkolót utoljára az 1966-os emlékezetes Európa-bajnokságon láthatott a patinás létesítményben. Lewis klubtársával hosszasan melegít, közben autogramot osztogat, s aztán amikor elérkezik a rajt ideje megáll az élet a Népstadionban, nemcsak a

nézők, hanem a verseny résztvevői is a nyúlánk Houston-i fiatalembert figyelik. Carl Lewis 10,05 másodperccel nyeri a 100 métert. Stadioncsúccsal. A *világrekord elmarad*.

— A fene vigye el, pont akkor hagyott alá a szél, amikor eldőrdült a startpisztoly — morog a cél után. — Kár, hogy nem öt perccel korábban indultunk!

A szurkolók mégsem csalódtak, ötszáz ifjú budapesti büszkélkedhet, a négyeseres olimpiai bajnok autogramjával, további ötezen viszont az amerikai aláírása nélkül kénytelenek távozni a Népstadionból.

Este a Fórum-szállóban dr. Békesi László és „csapata” hosszasan búcsúzik Lewistől és kompániájától. Az amerikaiak nagyon elégedettek látszanak, minden kívánságuk teljesült, kitűnő volt a fogadtatás, az ellátás, és a kívánt honoráriumot is megkapták. Lewis például annyit, amiből két közepes minőségű, vagy egy nagyon jó kocsit vásárolhat. Még megígéri, hogy jövőre is eljön a Budapest Nagydíjra, aztán exkuzálva magát pihenőre tér. Másnap reggel a Ferihegyen egy kicsit akadékoskodik. Azt várta, hogy a sajtó oda is elkíséri. **Szalay Péter**
Habik Csaba fotói

UPTON SINCLAIR

	FELHIVO	VAN	SÖNTES	IDEGEN FFINEV	DISZ	BUDAPESTI	SZINHAZ
	... EKRAN; TV-MUSOR	JAPAN FILM C.	LISZT-SZEM!	JORDAN FOVAROS	365 NAP AVAGY DIN	KIALL. TASI SZEKRENY	JELZOJE LEHET
	SUNYI VALTAS KETTOS BETU					... BLAS	UKRAN VAROS
			KERDES TARGYRA				TULIUM
			LABDASPORTOT UZO SZEMELY				... VERIG
	GOLON. CSER. HAJI-GALO				DUPLAN: KEKSZ KARTYA-LAPOK		
AZ IRO SZAVAI; 2. RESZ VOLT	DAL KOCKAZA. TOS TEVE-KENYSEG	ORVOS ... MARGANA		HELYRAG HUS-SZELETI	EDDIG SZAMOL A BOKSZ-BIRO		
					D. ELOTTI MUSOR SAJAT FORRASI		
ROSSZ HANGZASU SZINESZ-DINASZT.			... SMALL D. TULI KLUB		SZERU (TAISZO) SZOLMI-ZALAS		
			LENGYEL VAROS INDULAS			TEST-RESZI FEHER ITAL	KERDO-SZOCSKA
INYHANG EZEN A NAPON	... MARS! LODULJ!		MESZKO-VALTOZAT AJULT				SIKALO
		INDIA TAG-ALLAMA	HEVESI KOZSEG LATIN O BETU		LUSTA CSAVAR RESZE		
VAJDA JANOS MUZSAJA TD	SZINESZ-NO (ZSUZSA)	KENO-ANYAG OVIDIUS NEVE		TAGADAS DEL-SZLAV NEPCSOP.		HONAP ROV. FRUSKA ...; HEGY	ZOKOG VERSENY-TAV VEGE
AZ IRO SZAVA; 3. RESZ							
SWAJCI UDULOH. LEPENY JELZOJE		ROMAI 51		DEL-AMERIKAI FOLYO SIR			KETTOS BETU FORD.
		A BUKK RESZE OLLOVAL DOLGOZIK			SZIGOR GOROG MUZSA		
GONDO-RITET KETESI			CSACSBESZED		HITELES MERTEK D. TULI KOZSEG		
			MOSO-SZER BOROKA-PALINKA				
		SZEGLET		RENT A ...			
		NOI NEV					
		KANADAI TARTOM. GILING...					
PAJTA SPANYOL EPITESZ &	UZLET-FORMA LEVEGO-BEN ALL			KATONAI ROV.			
TILTO RENDEL-KEZES			DRAVIDA NEP-CSOPORT	HALOM-BAN ALL! SZOVJET SAKKOZO			
		MUVE-SZET FRANCIA SZOVAL	AUTOS-ISKOLA REP. CSE-SZEALI		EZEN A HELYEN		
DINNYET MEGKEZD OLASZ DIRIGENS		JUGOSZL VAROS LAKOIA ET					
	KOZBE-FKELT CIKK U, ..., U						
AZONBAN				PART!			

AZ ELŐZŐ HETI REJTVÉNY MEGFEJTÉSE

	O	A	I	A	S	O											
	A	K	I	T	I	S	Z	T	A	Z	O	T					
	A	K	A	R	A	T	O	S	B	E	R	T	E				
	A	R	A	L	T	O	M	E	T	E	O	R					
	K	L	I	M	A	S	T	I	L	L	E	T					
	S	I	I	N	A	K	R	I	A	L	K	E					
	A	M	A	R	A	A	T	I	L	L	A	M	I	M	E	L	
	A	Z	O	V	I	T	A	L	T	E	V	E	R	E			
	G	O	D	A	G	A	B	O	R	A	I	R	D	A	M		
	A	R	A	T	A	S	I	M	E	G	P	I	R	I	T	O	
	M	A	I	L	S	I	L	V	A	R	O	K	O	N	O	K	
	I	Z	S	O	P	T	E	L	L	A	L	A	A	M	O		
	I	Z	M	O	S	T	K	A	R	O	B	A	E	S			
	A	G	I	K	I	R	A	K	A	T	I	G	A	L	A	T	I
	A	G	G	O	D	O	I	P	M	I	N	A	R	E	T		
	S	Z	E	O	L	B	A	V	A	R	I	A	P	A	R		
	S	T	R	I	G	O	V	O	O	M							
	A	E		A	G	E	N	A	I	J							
	E	G	K	I	R	A	S	B	U	K	O						
	N	A	M	I	S	M	A	T	A	T							
	K	A	O	L	I	N	A	S	A								
	P	L	A	N		M	E	G	E	S	I	K					
	A	J	A	K		M	A	M	A	L	I	G	A				
	A	V	I	L	A	G	O	S	I	T	R						

CSOKONAI VITEZ MIHALY KOLTO MONDTA

Kérjük olvasóinkat, megfejtéseiket úgy adják postára, hogy azok szerdáiig szerkesztőségünkbe érkezenek. Azok nevét, akik könyvtulványt nyertek, a Magyar Hírlap jövő szombati száma közli.

képes
melléklet
1984.
augusztus 11.

MAGYAR HÍRLAP

TÜZ

A VÍZRE

Egy évtizeddel ez előtt a világelelmzés kérdésével foglalkozó szakemberek még úgy vélték, hogy az ezredfordulóra a tengerek és az óceánok halkincse nagymértékben hozzájárul majd földünk egyre növekvő népessége táplálkozási gondjainak megoldásához. Optimizmusukat arra alapozták, hogy 1945 és 1971 között a világon kifogott hal mennyisége évente 5 százalékkal, két és fél évtized alatt 20-ról 70 millió tonnára emelkedett. A halászatához fűzött reményeket az is alátámasztani látszott, hogy ugyanebben az időszakban a világ hústermelése csak évi 2, a gabonatermés pedig 2,5 százalékkal növekedett. A nagy várakozások azonban szertefoszlottak az elmúlt tíz esztendőben.

A világ halászatában akkor kezdődtek a bajok, amikor 1972—73-ban a világ leggazdagabb „halmészőjét”, a perui vizeket tömegesen kezdték elhagyni a halak az *El Ninó* nevű meleg áramlat hatására. 1970-ben a perui halászok még 12 millió tonna halat fogtak, ám ez a mennyiség 1973-ban 1,5 millióra csökkent. Akárhogy is történt, tény, hogy az utóbbi évtizedben mindössze évi 1 százalékkal növekedett a szákmány, s tavaly az egész világon 76,5 millió tonna halat fogtak.

A szakemberek egy része a dinamikus növekedés lassulását törvényszerűnek tartja, mert — véleményük szerint — a világ halászata elérte a természet szabta határokat. Éppen a világ leggazdagabb halmezői — az Atlanti-, és a Csendes-óceánnak a partokhoz közel eső vizei, a nyugat-afrikai tengerek, valamint a Csendes-óceán Kalifornia és Chile közötti szakasza — vannak kimerülőben. A „túlhalászási” elmélet hirdetői olyan vadászokhoz hasonlítják a halászokat, akik nem gazdálkodnak, nem gondoskodnak az utánpótlásról, egyszerűen kizsákmányolják, kirabolják a vizeket.

Az ENSZ mezőgazdasági és élelmiszerügyi szervezete, a FAO véleménye szerint a világtengereken a halászati határ évi 455 millió tonna (!), vagyis megfelelő gazdálkodás esetén ekkora mennyiségű táplálékot nyújthatnának gló-

buszunk vizei. Ha a halászati ágazat a világon évi 1,5 milliárd dollár beruházásban részesülne, úgy húsz év alatt 55 millió tonnával emelkedhetne a kifogott halmennyiség. Ehhez persze a pénzen kívül arra is szükség volna, hogy a halászok felfedezzék a halban gazdag, de eddig kevésbé ismert vizeket, így az Atlanti-óceán északnyugati részét, az Indiai-óceánt stb.

A közgazdászok a világ halászatában bekövetkezett drámai lassulást más okokra vezetik vissza. Véleményük szerint a halászat fejlődésének megtorpanását nem kis mértékben az olajárak emelkedése idézte elő. A halászat ugyanis meglehetősen energiaigényes ágazat: számítások szerint egy tonna hal kifogásához a hajók átlagban egy tonna olajat használnak fel, s ugyanakkor az olaj szolgáltatja az energiát a hajókon működő hűtőterek és feldolgozó üzemek működtetéséhez is. A termelési költségek számottevő emelkedése tehát arra készítette és készíti a halászati vállalatokat, hogy hajóikkal minél kisebb távolságra távolodjanak el a partoktól.

A politika sem hagyta érintetlenül a halászat ügyeit. Az elmúlt évtizedekben a világ jelentősebb halászati vizeit „államosították”: száznál több ország terjesztette ki parti övezetének határát 200 mérföldre. Ezen a távolságon belül a part menti államok gazdasági elsőbbséget élveznek, s nem hagyható figyelmen kívül, hogy a világ halfogásának 95 százaléka a 200 mérföldes zónán belül történik. Persze a halásznemzetek igyekeztek gyorsan alkalmazkodni az új helyzethez.

Jelenleg a fejlődő országokból származik a világ haltermelésének 50 százaléka, s a több mint száz, harmadik világbeli állam rendelkezik a világ halászflojtájának 40 százalékaival. Sok fejlődő országban a hal a legfontosabb népelemezési cikk, a lakosság fehérvével való ellátása más-ként úgyszólván nem is lenne biztosítható. Nem véletlen, hogy az ENSZ tengerjogi konferenciáján mindenekelőtt a fejlődő országok ragaszkodtak a part menti felségvizek, a gazdasági zóna 200 mérföldes kiterjesztéséhez.

HALHÍREK OLAJBAN ÉS PÁCBAN

A világ halászati statisztikájában Japán vezet, a szigetország halászai évi 10,8 millió tonnát fognak. Ennek ellenére Japán a világ első számú halimportőre, évente mintegy 4 milliárd dollárt tesz ki a behozatala. (Gyakorlatilag Japán vásárolja meg a világ halkivitelének egynegyedét.) Míg a világon egy lakos évente átlagosan 11,6 kilogramm halat fogyaszt,

addig a japán fogyasztás eléri a 40 kilogrammot!

A Szovjetunió áll a második helyen a halásznemzetek sorában, évi tízmillió tonnás fogással. Kínában 4,9, az Egyesült Államokban 4, Peruban 3,5, Norvégiában 2,5, Indiában pedig 2,3 millió tonna az évi halzsákmány. Érdekes, hogy Kanada a maga mindössze 1,4 millió tonnás fogásával a világ legnagyobb

hallexportőre. A kivitel döntő része az Egyesült Államokba irányul, amely jelentős halászati iparral rendelkezik ugyan, de ma még nem önellátó.

A Déli-sark vizeiből jelenleg évi 0,6–0,8 millió tonna halat fognak ki. Ez a terület azért is érdemel külön említést, mert vizeiben található a jövő egyik alaptáplálékának tekintett *krill*, más néven garnélarák. A táplálkozástudományi szakemberek véleménye szerint a krill olyan „féhérjebomba”, amely hosszabb távon képes ellátni az emberiséget fehérjével.

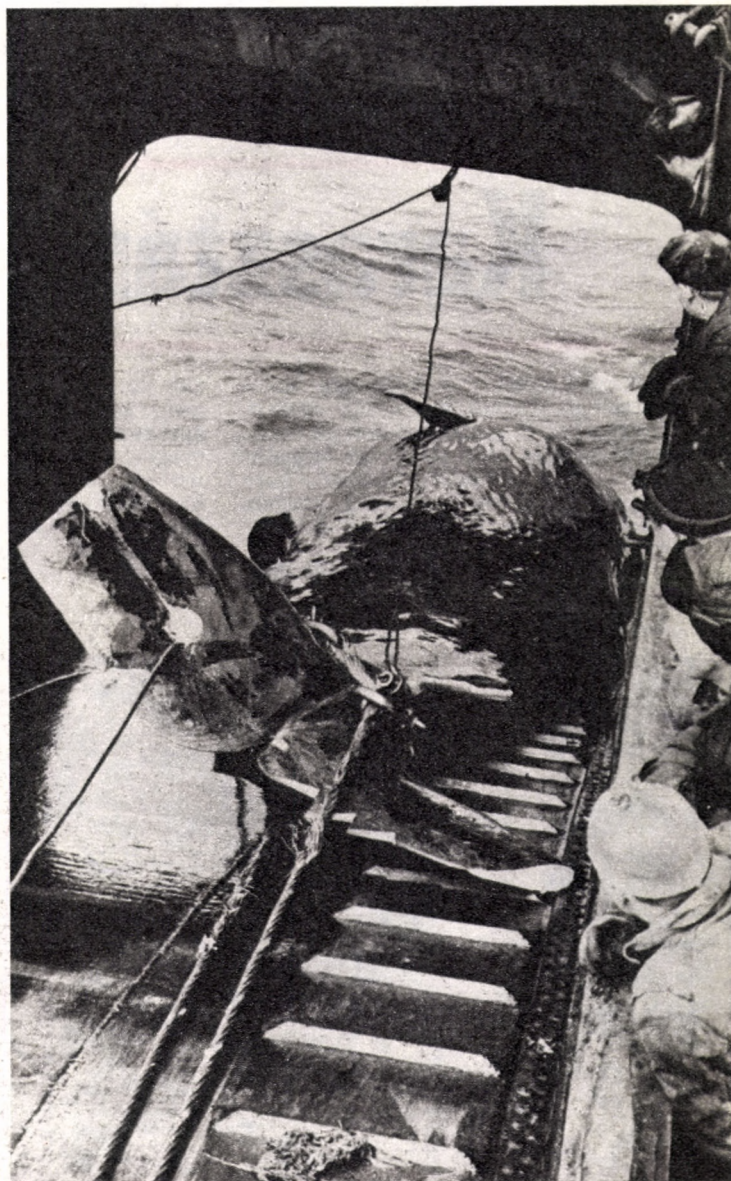
A halat persze nemcsak emberi táplálkozásra, hanem takarmányozási és ipari célokra is felhasználják. A statisztikák szerint a 76 millió tonnás évi fogásból 54 milliót az emberek fogyasztanak el, 22 milliót pedig állisztte és más tápanyaggá dolgoznak fel.

Meglehetősen lassan fejlődik az édesvízi haltenyésztés. Tavaly a világ halastavaiból összesen 9 millió tonnát fogtak ki, ebből 5 millió tonna a kínai halgazdaságokat dicséri. Az

édesvízi haltenyésztés elsősorban Ázsiában ért el fejlettszintet, de a továbbfejlődést beruházási és anyagi gondok akadályozzák. A FAO véleménye szerint, ha az ázsiai halgazdaságok annyi beruházásban részesülnek, mint a nyugat-európaiak, rövid időn belül évi 40 millió tonnára növelhetnék termelésüket.

A halászati ágazat segélykérő jelzéseit a táplálkozási gondok mellett gazdasági okok is időszerűvé teszik. Egy tonna argentin marhahús nagykereskedelmi ára 500, egy tonna amerikai sertéshúsé pedig 1000 dollár. S ráadásul a halászhajók egy kilogramm hal kifogásához és hűtéséhez mindössze 10 százalékát használják fel annak az energiának, amennyi egy kilogramm súlygyarapodást „előidéz” állati takarmány elkészítéséhez kell. S a protein-csatában az sem mellékes, hogy a tenger gyakorlatilag ingyen kínálja terített asztalát.

**Gonda György—
Szentgáli Péter**

Derűs napokon
jól látható
az Ararát hófödte csúcsa
Jereván fölött

Karasztán kőkeresztjei

Szállodai szobámban kőfaragók kalapácsainak ütemes muzsikája ébreszt. Hotelunkat új szárnyal bővítik, és az építőanyag — mint általában Jerevánban — itt is terméskő, amelyet a kora reggeli hűvösben keletiesen guggoló mesteremberek formálnak beépíthető méretre.

Örményország a kövek országa. Ma-

guk az örmények *Hajasztánnak* hívják szülőföldjüket, s e név mintájára gyakran emlegetik *Karasztánnak*, ami magyarra fordítva azt jelenti: a kövek országa. A hamuszürkétől a rózsaszínig több mint hatvan különböző színárnyalatban található meg a köztársaság területén az a hegyek többségét alkotó mészkőfajta, amely ősidőktől fogva

szövetségese és ellensége is volt az örmény embernek. Szövetséges volt, ha hajlékot, vagy az ellenségtől oltalmat nyújtó erődöt kellett emelnie és akkor is, ha kései századokra akarta hagyományozni — ékírásos formában, vagy a ma is használatos csaknem 1600 éves örmény ábécé kőbe vésett betűivel — történelme emlékeit. Viszont ellenségként viselkedett mindannyiszor, amikor a hegyek lakója a köves talajból próbált sziszifuszi munka árán termékeny mezőket, dűsfürtű szőlőskerteket varázsolni.

„Míg a szülőföld kifejezés megszórt és természetes minden országban, Örményországban ezt csak feltételesen lehet használni. Helyesebb volna így mondani: *szülőkö*”. Gevorg Emin, a neves örmény író írta ezeket a szavakat „*Hét ének Örményországról*” című, magyarul is megjelent művében.

Egy ősi örmény legenda szerint amikor isten megteremtette a világot, és elválasztotta egymástól a „szárazföldet és a vizet”, az örmény hegyek ormán állott. A sarat, amit teremtett, átszűrte egy hatalmas rostán, a termékeny, tiszta földet egyfelé szórta, a rostájában maradt köveket pedig mind a mai Örményország területére börtötta.

Így hangzik a legenda, és mit közölnek a „száraz” statisztikai adatok?

Jereván központi piaca

— Köztársaságunk 30 ezer négyzetkilométernyi területének 40 százaléka legalább 2000 méterrel a tengerszint felett van. Földjeinknek kevesebb mint egyharmada alkalmas mezőgazdasági művelésre, és mindössze 450 ezer hektár a szántóföld — mondja Valentyina Oganeszjan asszony, az örmény Állami Tervbizottság osztályvezetője. — És mégis Örményország a szovjet köztársaságok sorában a második helyen áll mind a népsűrűség, mind pedig a népesség növekedési üteme tekintetében. Igaz, a népesség kétharmada városlakó — Jerevánban több mint egymillióan élnek — és ma már az ipar — főként a gép- és műszergyártás — adja a nemzeti jövedelem hetven százalékát, míg a mezőgazdaság részesedése tíz százalék alatt marad.

— A paradicsomban éltek — jegyzi meg Armen kollégám, amikor megtudja, hogy nálunk egy nagyobbacska megyében van annyi szántóterület, mint egész Örményországban. A földék szűkössége miatt váltak az örmények a kereskedők, iparosok, tudósok és katonák népévé. Nem kis mértékben emiatt szorgalmazzák ma is Szovjet-Örményországban a gyors ütemű ipari fejlesztést.

De azért nincs okuk panaszra az ittenieknek. Ha gabonafélékből, takarmánysóból nem is önellátó ez a Belgium nagyságú köztársaság, azért a zöldségfélék, gyümölcs és szőlő termesztésében más vidékek földművesei is tanulhatnak az örmény parasztoktól. Jereván nagy fedett piacán bőséges a választék, és a moszkvaihoz viszonyítva *igencsak olcsónak* tűnik az itteni paradicsom, uborka és sárgabarack. Jereván lakótelepekkel teletűzdelt nagyváros, ám külső kerületeiben — csakúgy mint a falvakban — rendszerint *szőlőtulugasokra* néznek az aprócska kőházak ablakai. A látogató nyomban megérti, honnan az *örmény konyhak* és a nehéz, portói típusú örmény borok nemzetközi hírneve, amikor gazdag szőlőskertek között halad vele az autó Jerevántól, a vallási központig, *Ecsmiadzini*g terülő hegyek övezte síkságon.

... Nem messze Jereván pompás és fölöttebb korszerű új repülőterétől egy ősi templom romjaihoz kalauzsolnak vendéglátóim. Ez Zvartnoc, amelyet a század elején kezdett ásások tártak fel. A háromemeletes, kőalakú óriás építményt a VII. században emeltette III. Nerszesz, az „építő” pátriárka, és a X. században egy földrengés pusztította el. Irások feljegyzések tanúsága szerint a templom építetője vizet vezetett ide a folyóból, emberei átfarmálták, termővé tették a környéket, szőlőt telepítettek, lakóházat emeltek, és az egész települést magas kőfallal vették körül. A Zvartnoc név pedig, amelyet a településnek adtak, magyarul annyit tesz, hogy „örömteli”.

Az Örményföld történelme azonban jóval korábban kezdődött ennél, és a legtöbb-ször híján volt az ilyen idilli „epizódoknak”. A tudósok úgy tartják — és ékírástos feljegyzésekkel bizonyítani is tudják ezt —, hogy az örmény történelem 5–6 ezer évvel időszerűségünk előtt kezdődött. A hatalmas Urartu birodalom első királyának, Aramének a nevétől (időszerűségünk előtt 860 és 843 között uralkodott) származtatják az örmények nemzetközileg elterjedt nevüket, míg az Urartu államnevét egyes források szerint az örmények szent hegyének tekintett Araratból ered. Mindenesetre a babiloni szövegek Urartuként, az óperzsa írásos fel-

jegyzések Arminaként emlegetik az ősi Örményországot.

És még valami e rövid történelmi kitérőhöz. Időszerűségünk előtt 783-ban építették Erebuni erődvárost, a mai Jereván őseit. Az örmény főváros múzeumában ma is megtekinthető az az ékírástos tábla (másolata ott látható az erődváros bejáratánál), amely hírül adja, hogy „Haldi isten nagyságával Argisti, Menna fia hatalmasnak építette ezt a várat és elnevezte Erebuni városnak...”

... Jereván fölött különösen derűs napokon feltűnik a mintegy 25 kilométernyire levő Ararát hófödte bérce. Noha az Ararát hegye — Jerevánnal és a magashegyi, bővízű Szevan tóval együtt — Örményország egyik jelképe, és a köztársaság címerében is ott látható, az Araratnak a bibliában is emlegetett csúcsa — *török területen van*. Törökországhoz tartoznak a Van tó környéki területek is, amelyek az örmény nép és kultúra bölcsőjének számítanak. Ezen a területen, amelyet az örmények Nyugat-Örményországgként emlegetnek, az első világháború kitöréséig, a *Hamid* szultán és az „ifjú törökök” által megszervezett népi társulatok előtt, *három és fél millió örmény élt*, virágzó városokban és tehetős falvakban.

A már említett *Gevorg Emin* ezeket írta az örmény történelemnek erről az alighanem legszomorúbb időszakáról: „A török hóhérok mintegy kétmillió örményt telepítettek ki szülőföldjükről, majd mészároltak le; az életben maradtak, akik csodával határos módon menekültek meg, más országokba futottak, szétszéledtek a világban.

Élt egy ősi nép a szülőföldjén, és egybeforrta vele. A véres jatagán gyökerestől irtotta ki, és két szörnyű, torzszülött félre hasította: egyik fele *föld nélküli nép* lett, a másik a *nép nélküli föld*...”

Jereván peremén, fenn a hegyen magas, csúcsíves emlékmű idézi az 1915-ös hírhedt törökországi örmény népi társulat. Égbetörő, a csúcsnál majdnem találkozó két íve a Szovjet-Örményországban élő örmények és a diaszpóra *kettősségét* jelképezi.

Egy parányi falucska Ecsmiadzini közelében az első pillanatra semmit sem mondó *Muszaler* nevet viseli. Valójában a név a híres *Werfel* regény „*A Musza Dag negyven napja*” címében szereplő hegynév örményesített változata. Kísérőm, *Gevorg* elmondta, hogy ezt a települést azok közül néhányan alapították, akik túléltek Musza Dag tragédiáját — és általában a törökök által szervezett kelet-örményországi népi társulat — és a második világháború után hazatelepültek Szovjet-Örményországba.

— Pár éve még találkoztunk egy-két aggastyánnal a túlélők közül — mondja kísérőm. — És látja ott, a hegyoldalban a hatalmas kőkeresztet? Musza Dag hőseinek állították a hosszú bolyongás után hazatértek.

Örményország területén lépten-nyomon találkozunk az ember *hacskar*-okkal, vagyis a küzdelmes múlt országvédő harcaiban elesett örmény mártírok emlékére emelt *kőkeresztekkel*. Talán a legdíszesebbek azok közül, amelyet alkalmas volt látni, *I. Vazgen*, minden örmények katolikosza állíttatta a Szent Ecsmiadzini katedrális kert-

Az ecsmiadzini katedrális

jében. Ő maga is „hazatérő” — Romániából települt át Örményországba és állt a nagy múltú örmény keresztény egyház élére.

De ne higgyük, hogy a hacskar valamiféle *vallási jelkép* csupán. Az iszlám tenger ostromait évszázadokon át álló örmény sziget lakói számára a *nemzeti identitás-tudat* jelképe a szinte elpusztíthatatlan *kőkereszt*, annak bizonyossága, hogy él az örmény nép. Az egyháznak is jóval fontosabb szerepe volt a nemzeti létért folytatott hosszú küzdelemben, mint más országok egyházainak.

A Szent Ecsmiadzini katedrális múzeumában (a templomot egy pogány templom helyén kezdték építeni időszerűségünk után a negyedik században) unikális *ereklyéket* őriznek a kereszténység első századaiból: Szent András bearanyozott jobbát, „Noé bárkájának egy darabját”, egy lándzsahegyet, amellyel állítólag a római katoná Krisztus testét átszúrta a keresztján. De vannak itt a világ minden tájáról küldött ajándékok is: indiai örmények által küldött faliszőnyeg, sanghaji örmények ajándéka, amelyen egy örmény templom ablakain *ferdeszemű kínaiak* tekintenek ki.

Ott tartózkodásunk idején a katolikosz éppen külföldön volt: a diaszpórában élő híveit kereste fel, akik számára ő maga szintén az örmény nemzeti identitás egyik jelképe. De nemcsak Ecsmiadzindra tekintenek a világ örményei. A hazatelepülés hulláma a második világháború utáni első évek rohamra óta *csendesedett* ugyan, de ma sem ült el teljesen. A Szovjet-Örményország iránti érdeklődést tanúsíthatja az örmény főváros szállodáinak nagy forgalma is: a turisták jórészt hazalátogató külföldi örmények. Az örmények a diaszpórában sem könnyen asszimilálódnak, és a legtöbbjük a szétszórtságban is *második hazájának* tekinti az Ararát tövében elterülő kis köztársaságot. Szász József

Mi tagadás: ilyenkor divat a strandokról írni. Úgy is fogalmazhatnánk: hálás téma. Hálás, mert mindig van mit mondani róla. Elsősorban például azt, hogy Budapestet ugyan a vizek városának is tartják, ám ebből a hőség elől menekülők vajmi keveset éreznek. Illetve úgy érzik: kevés a strand, a víz; s ami van, az sem feltétlenül kényelmes, enyhülést hozó. De hogy is lehetne az, amikor tömeg van, elegendő személyzet viszont nincs. Legalábbis takarítani, mindig mindent tisztán tartani nincs. És még akkor nem szóltunk arról, hogy vajon mekkora személyzetre lenne szükség ahhoz, hogy bennünket, embereket felügyeljenek. Mert rendetlenek vagyunk, kórosan azok. Ahhoz pedig — a gondos személyzeten túl — a legtöbb strand nem rendelkezik megfelelő műszaki berendezéssel (sem), hogy ezt ki tudja védeni...

Egyébként: a strandügy igazi nyári téma, de úszni, fürödni télen is szeretünk. Vagy csak szeretnénk. Merthogy uszodánk sincs elegendő.

Mindebből talán kitészik, miért is vált örökzöld témájává a sajtónak a vízügy. Ám hiába az ösztűz, a helyzet — mint mostani összeállításunkból is megtudhatják — nem javul. Sőt...

Fürdőpánik — pánikos befürdés?

Idő és pénz. Az előbbi nem kedvez, az utóbbi meg nincs. Röviden így lehetne jellemezni a strandok, fürdők felelőseinek legégetőbb gondját. A víz — amelyet kezelnek — egyelőre kevésnek tűnik a körülöttük támadt tüzre. Természetesen nyáron „száll rájuk” a KÖJÁL, meg a sajtó, és ilyenkor érkezik a legtöbb panaszos levél, bejelentés is. Merészség lenne azt állítani, hogy rendületlenül állják a meg-megújuló hullámvérést, miért nem cserélik a vizet?, miért nem üzemel a Szabadság strand gyermekmedencéje? miért elhanyagoltak a régi gyógyfürdők?, miért kevés az uszoda?; mi lesz a Széchenyivel?; mire költik a megemelt belépőjegyek árát?

Ne elégedjünk meg a víz felszínén úszó szemét, falevél, napolaj okozta jogos felháborodásunkkal, hanem bukjunk le a medencék fenekéig. Előrebocsátom: nem árt nagy levegőt venni, mert kitartóan kell kutakodni a ma már egyre több részből egyszerre szívargó bajok forrása után. S ha sikerülne is rátalálni, nagyon sok segítő kézre lenne szükség a betapasztásához.

Megfogadom a Fővárosi Fürdőigazgatóság üzemeltetési osztályvezetőjének, *Mesko Csabának* az ajánlatát, miszerint kezdjük két látszólag kevésbé fontos adattal. Ma háromszor annyian fürdenek gyógyfürdőinkben, mint mondjuk 1938-ban. Na és? Azóta viszont a fürdők száma csupán eggyel emelkedett.

— A második világháború során a főváros fürdői kivétel nélkül komoly károsodásokat szenvedtek. Volt, amelyiket használhatatlanságig pusztítottak a belővések — fogalmaz a szakember, *Mesko Csaba*. — De már a háború előtti években sem a meglévő medencék felújításának gondja foglalkoztatta az országot.

— És aztán?

— Nincsen aztán. Legalábbis ami a felújítást illeti. Sőt, kettőt — először a margitszigeti Yblt, majd a Hungária fürdőt — melyeket olyan mértékű károsodás ért, meg is kellett szüntetni.

A hirtelen háromszorosára duzzadt közönség az eltelt csaknem 40 esztendő alatt amúgy alaposan helybenhagyta, elhasznált a az idős, többnyire műemléképületeket. Fürdőinkről elterelte a figyelmet az a tény is, hogy sorra épültek és épülnek a fürdőszobákkal felszerelt lakótelepek. Vagyis alapvető tisztasági követelményeknek — néhány régi utcát leszámítva — az emberek már otthon eleget tehetnek.

Éppen ezért a 60-as évek elejétől néhány kifejezetten tisztasági fürdőt „pofoztunk át” — így például a Széchenyi két néposztályát is — gyógyfürdővé. A közönség ugyanis már kevésbé akar tusolni vagy tyúkszemet áztatni, sokkal inkább mozogni, úszni, szórakozni.

— Eljutottunk odáig — folytatja a szakember —, hogy a régi fürdőkre jószerevével nem költöttek egy petákot sem, ugyanakkor új uszodák, strandok épültek. Csak az igények kielégítése volt a cél, a régi intézmények felújítása továbbra is hátrább sorolódott. A Széchenyi télielésítését követően megépült Csillaghegyen a sátorotétos, a Szabadságban a fedett, és Újpesten az új uszoda. Ám már ezek közül is a régebbiek rekonstrukcióra szorulnának.

— És belevágtak a patinás Gellért felújításába is. Legalább erre büszkéek lehetünk?

A Fővárosi Fürdőigazgatóság kezelésében levő 21 létesítmény jellemző adatai:

Megnevezés	db	férőhely
Gyógyfürdők	9	2022
Tisztasági fürdők	2	60
Uszodák		6829
Strandok	10	43 387
Összesen		52 298

Az állandóan nyitvatartó gyógy- és tisztasági fürdőkön kívül idény jelleggel üzemelnek a következő létesítmények: Albertfalva, Cinkota, Csepel, Kispest, Palatinus, Püskösdfürdő, Rákócscsaba, Római-fürdő.

A legolcsóbb belépőjegy a hideg vízi strandokon 6 forint, a legdrágább a Gellért-fürdőben, ahol 3 óra 30 forint.

— Részben, ugyanis amit a közönség lát, használ, valóban színvonalas, de a gépészeti részek továbbra is elavultak.

A Fővárosi Fürdőigazgatóság kezelésében levő 21 fürdőben egy időben 52 ezer ember pancsolhat, összesen 106 medencében, melyeknek együttes térfogata 44

ezer 984 köbméter, a vízfelszín pedig 45 ezer négyzetméter. Sok ez, vagy kevés? Ha esik az eső, senkinek sem jut eszébe ilyen kérdés. Tavaly az első félévben négy-millióan fürödtek, az idén 280 ezerrel kevesebben. Ez pedig — az időjárás okán — tovább soványítja a kezelők bevételeit. Kévs, egyre kevesebb a pénz. Leírni is bátorság, hogy a 21 létesítmény fenntartására mindössze ötvenmillió forintja van az igazgatóságnak. Ez egyetlen strand rendbetételére ha elegendő. Mert például a modern vízszűrő és -forgató berendezésnek darabja 15 millióba kerül, de a 106 medencéből jó, ha hatban működik ilyen. A többit a hagyományos töltő-ürítő módszerrel kezelik, amely a mai környezetszennyezési mutatók ismeretében még akkor sem kielégítő, ha tudjuk, hogy a fürdőigazgatóság derekas szervezéssel az előírtnál sűrűbben alkalmazza ezt az eljárást.

Nyáron kevés a takarító és az úszómenter. A borralalós területeken — masször, kozmetikus, kabinos — ritkán akad betöltetlen hely. Az utóbbi időkben a strandokon elegendő szokatlan új szolgáltatásokat is bevezettek, hátha hoz egy kis pénzt a házhoz. Egyelőre a közönség ödzkodik tőlük — hiszen elég borsos már a belépő is, másrészt az üzemeltetőnek marad a kereskedelmi egységek és a hagnik után a legkevesebb haszna.

Nem kell túl borús hangulatban lenni ahhoz, amit Meskó Csaba kijelentett:

— Az ötvenmillió helyett, hogy a főváros eddig mellőzött strandjait, uszodáit, tisztasági és gyógyfürdőit a mai igényeknek megfelelően végre felújítsuk, legalább négy-milliárd forintra lenne szükség. Ha továbbra sem lesz pénz, akkor még az is elképzelhető, hogy jövőre egyik egységet be kell zárni. Állami támogatásra nem számíthatunk, ugyanakkor annak az összegnek, amelyet fürdővendégeinkre költünk.

Patthelyzet. Az osztályvezető azzal is alátámasztotta kilátástalan jövőjüket, hogy nekik nincs több rejtett tartalékuk. Ezt követően azért megkérdeztem tőle, hogy mit szólna, ha valamelyik egységet rábizná, kiadná neki gebinbe. „— *Lenne, amelyiket elvállalnám*” — hangozott a válasza.

Egyelőre azonban, ha az év minden napján 30 fokos meleg lenne, az sem javítana látványosan a főváros elavult vagy elhasznált fürdőinek sorsán. Ha továbbra sem változnak az „idők”, és nem lesz több pénz, akkor bújhatunk a vízszint alá.

Száradni...

Franka Tibor

Rang-vízkórság

„A fürdőszolgáltatásban már nem a nyereség elérése a fő cél, hanem a szolgáltatások mennyiségének és minőségének fokozatos javítása.” Ez az ars poetica — amely egy tanulmányban olvasható — nagyon hízelgő, csak hát a fürdőben és a strandokon uralkodó állapotok azt mutatják: alig megvalósítható.

— Pedig az elmúlt mintegy két évtizedben minden korábbinál többet költöttek fürdők építésére és korszerűsítésére az országban — mondja *Hatfaludy Bálint*, az Országos Vízügyi Hivatal csoportvezetője. — Ennek ellenére soha nem zsúfolódtunk ennyien a medencékben, mint manapság. Az okok között találhatjuk a szabad fürdési

TÜZ A VÍZRE

lehetőségek megszűnését. A fővárosban például a Római-part — a budapesti Lidó — lebontott kabinjait a felszabadulás után épült, illetve felújított fürdők együttesen sem tudják pótolni.

Mi sem érzékelteti ezt jobban, mint a következő országos adat: jelenleg kevesebb fürdő jut ezer lakosra, mint 1920 és 1930 között. Merthogy a budapestihez hasonlóan — az

lencei-tó és környékének az újjáépítése. Itt a hatvanas évek közepétől folyamatosan építették ki a kulturált fürdőzés nélkülözhetetlen feltételeit: a kereskedelmi és vendéglátóhelyeket, a kempingeket. Az eredmény azonban „kétes”. Igaz ugyanis, hogy egy modern víziparadicsomot sikerült létrehozni, amely vizének — az OVH szakemberei szerint — *jobb a minősége, mint a Balatoné.*

gyarázata — vélekedik a csoportvezető. Ha valahol agilis, rámenős a tanácsi vezető, különösebb nehézség nélkül keresztülviheti szándékát: akár háromszor-négyszer nagyobb fürdőt is építhet, mint amekkora indokolt lenne. Ehhez persze hozzásegít az is, hogy a fürdőfejlesztés nem része a népgazdasági tervszámításnak, azzal csak a szöveges rész foglalkozik. (Tehát nem kiemelt része

A laikusok sokszor hangoztatják: legyenek nyereségesek a fürdőszolgáltatások is. Pedig ha tudnák: a fürdők önmagukban soha nem voltak, és ma sem nyereségesek. A vállalatok, kiadásaik fedezésére, mindig is állami támogatást kaptak a belépőkől összegyűlt bevételeik mellé.

Az azonban már más kérdés, s ez a népgazdaság jelenlegi helyzetében valóban cél: miként lehetne ezt a központi „injekciót” csökkenti. Erre ad figyelemreméltó megoldást az alábbi javaslat: „A fürdők, különösen a termálgyógyfürdők vendégeinek teljes körű ellátása igényli a kereskedelem részvételét. A megnyitást követően a vendéglátó- és szállodaiipar, az idegenforgalmi vállalatok, a fürdőhöz kapcsolódóan létrehozják saját egységeiket. A viszonylag stabil fürdőközönség tisztes forgalmat és nyereséget biztosít a kereskedelemlnek. Ugyanakkor a fürdő, amely megteremtette ezt a lehetőséget, veszteséggel működik.

Ez a folyamat különösen az országos és kiemelt kategóriába tartozó fürdőknel figyelhető meg. Ennek az elentmondásnak a megszüntetését szolgálja, ha a nagyobb vonzású fürdökre telepített kereskedelmi egységek, a fürdő miatt keletkező többletbevételük egy részéről lemondának a fürdők központi támogatására.”

(Részlet a Vízgazdálkodási Egyesülés közgazdasági bizottságának 1982-ben megjelent tanulmányából.)

(g.)

ipar fejlődésével párhuzamosan — szinte mindenütt *szennyezettek lettek a folyók.* Ezen segítő a szakemberek strandok és uszodák építésével próbálják megteremteni a fürdési lehetőséget. Csak a Duna-kanyarban több strandot építettek az elmúlt években, például Leányfalun, Lepencén és Vácon. Gödön pedig egy száz személyre méretezett tanmedencét sikerült tető alá hozni. — Am hétszázán szoronganak benne.

— Ennek a „hiánypótlásnak” azonban vannak korlátai — folytatja Hatfaludy Bálint. — Hogy csak az egyik legfontosabbról beszéljek: a strandszolgáltatás jobbára csak „helyben fogyasztható.” Valamennyi kisebb településre ugyanis nem építhető fürdő, ennek anyagi oka van. Ugyanakkor annak is van határa, hogy *milyen távolságra éri meg* a lakosságának autóval vagy busszal zötykölődni a fürdőzésért. Ezért valljuk: *vissza a természethez!* Ennek egyik kézzelfogható példája a Ve-

Csakhogy már az itteni községek is olyan zsúfoltak, hogy kérdéses: *meddig tartható a mostani „paradicsomi állapot”.* Erre figyelmeztet az is: a rohamot nemcsak a tó, hanem a települések sem képesek, legjobb szándékuk mellett sem, állni.

Egyébként ez a magyarázata annak, hogy a szakemberek újabb és újabb természetes fürdőterületek után kutatnak. Ebben Pest megye jár az élen, ahol állandóan vizsgálják a folyami és állóvizek minőségét. Ha a szakemberek úgy ítélik, a korábban szennyezettnek nyilvánított részen újból engedélyezik a fürdést. Ahol erre nincs mód, ott nem marad más, mint az uszoda- vagy strandépítés.

Az „eredmény”: a másik oldalon. Mert ott találjuk a helyi vezetők kivagyiságát hirdető uszodacsodákat, kihasználatlanul. Az oroszlan yi uszodát például többen üzemeltetik, mint ahányan fürdenek benne.

— Ennek egyszerű a ma-

Sokszor százmillió

A strand pénztárán a tábla: *megtelt.* A család dühöng, hiába járult a megváltást ígérő kapuhoz, bebocsátást nem nyert. Az elkeseredés csak nő, amikor látja: *benn a gyepen jó néhány lepedőnyi hely üres.* A strand tehát mégsem telt meg. Azaz...

A közegészségügyi szakemberek meggyőződése, s ezt tények is alátámasztják, hogy egy strand befogadóképességét nem az határozza meg, mekkora a zöldterület, hanem sokkal inkább az, mekkora a medencéket tápláló kutak vízhozama. Egy ember testéről egy vízbermülés alkalmával százmillió baktérium oldódik le. Mármost az így elszennyezett medencevizet vagy hígítani, vagy forgatni kell, és közben persze megfelelő berendezésekkel tisztítani. Az utóbbi módszer hazánkban — berendezések híján — jórészt nem alkalmazható, bár az utóbbi években már költöttek ilyen célra is. (Külföldön csak a víztisztítóval felszerelt fürdők megnyitását engedélyezik a közegészségügyi hatóságok.)

Ezért van hát szükség arra, hogy a fürdők igazgatói megabolazzák a bevétel növeléséhez fűződő érdekeiket, s kitegyék azt az ominózus táblát. Ez a magartás csak az utóbbi években lett jellemző — vélekednek a közegészségügyi szakemberek. Ami természetesen nem teszi szükségtelemmé az ellenőrzéseket.

Igazi veszély főként kánikulában fenyeget — akkor is inkább a gyermekeket érheti fertőzés. Ennek okozója — sajátos módon — éppen a fürdőlátogató, hiszen a forrásból ivóvíz tisztaságú víz buzog föl, és azt maga a strandoló szennyezi. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a levét is neki kell meginnia, hiszen ő a tiszta vizért fizet. Ráadásul nem is keveset.

Sz. A.

a helyi fejlesztések költségvetésének — a szerk.) Így aztán sokkal döntőbb a helyi tanács, rendőrség és KÖJÁL véleménye egy-egy fejlesztésnél, mint a Vízügyi Hivatalé. Mi csak azzal foglalkozhatunk: mennyi vizet fogyaszt, és hová teszi a szennyvizet...

Ami vajha szolgálhatja a kitűzött célt, jelesül: a szolgáltatás színvonalának növelését...

— gráner —

Sekély e kéj

Vannak fürdők; és vannak uszodák... Igaz ez utóbbiból — legalábbis fővárosunkban — nincs sok. Sőt! Kevés van. A legismertebbek: a már műemlékké nyilvánított büszkeségünk, a Hajós Alfréd tervezte margitszigeti és egy, tán az említettél is korosabb, valamint a legújabb ötvözetéből létrejött Komjádi Béla sportuszoda Budán. Ez utóbbi egy régi fényképfelvételen így hirdeti magát: Császárfürdő kéjhely...

S ha most azon kezdek el meditatálni, hogy vajon kéj-e pillanatnyilag a Császi közelében lakó hírlapírónak el-el-

A KOZÜZEMI (VÁLLALATI) FÜRDŐK BEFOGADÓKÉPESSÉGÉNEK MEGOSZLÁSA:

Év	összes férőhely		ebből					
	fő	%	gyógyfürdő fő	%	tisztasági fő	%	strand fő	%
1980	453 351	108,5	76 149	165,7	9872	79,9	367 510	102,2

FÜRDŐK SZÁZALEKOS MEGOSZLÁSA BEFOGADÓKÉPESSÉG SZERINT:

Megnevezés	1975	1980
Közüzemi fürdők	57,16	63,00
Helyi tanácsai fürdők	34,08	28,84
Egyéb szervek fürdői (sportegyesület, egészségügy)	8,76	8,16

Ebrudalás

Ha másnapos vagy, mert megint sokat ittál, ha fáradt vagy, mert megint hajnalig dolgoztál, ha feldúlt vagy, mert megint packáztak veled, hagyd a Quarelint, a kávét, a cigarettát — én jobbat mondok neked — gyere a Rudasba, hol tizenkét forintért jegyet válthatsz a bekesség darabka szigetére, simogató gyógyvizekbe merülhetsz, gőzkamrákban hevülhetsz, megadván testednek, lelkednek azt, mire éhezik és szomjazik: a frissítő nyugalmat. Szokoli Musztafa pasa! Nem gondoltad ugye, hogy évszázadokkal utánad keresztények, zsidók, kommunisták áldják majd a neved, hogy zsarnokságod feledésbe merül, hogy egyetlen jótéteményed — fürdőd! — hirdeti emlékedet. Lám, ez a mi bosszúnk a hatalmasokkal szemben: gyöngeségeket — nemes gesztusukat — őrizzük meg emlékezetünkben.

Ha bejössz a Rudasba, ne siess, ne légy türelmetlen. Mert bár a béke szigete, de ebben az országban csak időleges a területenkívüliség, vagyis: tavasszal, télen és ősszel várnod kell. (Gondolj arra, hogy te is vétkezel, s a mennyországba az út a purgatóriumon keresztül vezet.) Várnod kell, mondom, mert sokan vagyunk, a kabinok száma meg véges, ez számtani egyszeregy; fél óra, egy óra, netán' másfél, míg sorra kerülhetsz; de nem töltöd fölöslegesen az időt, ha közben nyitva tartod a szemed. Mert látni fogod: ez a tétel is csak a balekokra igaz, kik nem tudják: ha valami nem megy, azt kenni kell, s ücsörögnek a fenekükön, ahelyett, hogy a kabinosnál megváltanák a várakozási időt egy ötössel. De te balek vagy, s neked ilyesmi nem jut az eszedbe, töröd a balsorsodat, s lesed a menőket, akik (jobbsorsukkal) forintjaikkal megelőznek. (Ha hírlapíró vagy, megteheted, hogy időnként olombetűbe öntetted megfigyeléseidet, de aztán orrod elé nyomják a fürdőigazgatóság háborgó levelét: ugyan kérem, látomás az egész.)

Jobb hát, ha ülsz békésen, s a régvolt bégekre gondolsz, akik nem kényszer, de illem meghatározta baksist fizettek azután, hogy a hárktól kevert vízből forró törülközős fürdőszolga emelte volt ki őket.

Nem vagy bég. Vársz, türelmesen. Bégetsz.

— kia —

látogatnia az uszoda hús vizébe, akkor határozottan állítom, hogy arról szó sincs. Mégpedig azért, mert a lakosságnak — közéljük tartozik a hírlapíró is — bizony kicsinyke vízfelület jut osztályrészéül.

Vajon így érzi ezt a törzsvendég, Káldy Péter is? A nyugdíjas tanár bólogat, s olyan időket idéz, amikor a Csasziban még úszni is lehetett, amikor a fölfrissülni vágyókat nem szorították a nagymedence 80 centis vizébe. De nem csak ennyi a panasz a uszoda ellen.

— *Peáig modern... Szép.*

— Nem. Ez nem az. Akkor lenne az, ha volna kondicionáló terem, meg szolárium és még egy sor szolgáltatás.

Vajon miért kapunk többet parányi vízfelületnél? Nos, a Nemzeti Sportuszoda igazgatója, Kovacsics János adott erre feleletet.

— A Sportuszoda itt a Margitszigeten és a budai Komjádi az OTSH-hoz tartoznak. Mint ilyen jellegű intézmények elsősorban a hazai versenysport elősegítése, fejlesztése a legfontosabb feladata. Itt kapnak medencét az úszók mellett a vízilabdázók, a mű- és toronyugrók, az öttusázók és még a könnyűbúvárok is.

— *Nem lehet könnyű felosztani köztük ezt a szűk világot...*

— Szerencsére, ez nem a mi feladatunk... Ám az igen, hogy tudjuk: a múlt esztendőben hatszázezer sportoló, 435 ezer szervezett tömegsport rendezvényeken részt vevő, és 260 ezer — mi úgy mondjuk — lakossági látogatónk volt.

— *S hogyan alakultak a bevételek?*

— A lényeg: a bevételből nem tudjuk fönntartani magunkat. Tavaly körülbelül ötmillió forinttal nőtt az a pénzösszeg, amelyet a vízért fizetünk. Nos, ezt a pluszkiadást nekünk kell előteremtenünk. Nem könnyű... Először is az egyéb kiadásainkat kell csökkentenünk, s természetesen növelnünk kellene a bevételeket.

— *Netán a jegyek árát?*

— Nézze, én végül is egy gazdasági egységet vezetek,

TÜZ A VÍZRE

Így tehát nyíltan kimondom: a jegyek árát is. Tudom, hogy nem népszerű dolog erről beszélni, de egy mozi-jegy drágább, mint az uszoda, egy beatkoncert pedig sokkal drágább...

— *Bocsásson meg, itt közbevetem: a Komjádi fedett részét hónapok óta zárva tartják amiért is a közönség tudom, enyhén szólva is bosszús.*

— Előbb az olimpiai fölkészülés miatt zártuk be a nagyközönség előtt, most pedig a Kubában, illetve a Szovjetunióban rendezendő nagy nemzetközi versenyekre készülnek a válogatottak. Hát ezért...

— *A két uszoda nem fürdő... Észrevehető ez a víz minőségén is?*

— A KÖJÁI, mérések alapján, igen. Nálunk kevésbé szennyezett a víz mint a fürdőkben, még csúcsforgalomban is. Am ennek ellenére nincs jó véleményem a honi úszodakultúráról. Sajnos az egyetemisták sem szeretik igénybe venni úszás előtt a zuhanyozót... Arról meg beszélni is kár, hogy mi szemetet hagynak maguk után a hozzánk sportolni jövők.

— *Vajon a közeljövőben enyhül-e a feszültség?*

— Igen, tudomásunk szerint már tető alatt van a Ferencvárosi TC uszodája, az Üllői úton. Az talán enyhíti. Persze az lenne az igazi, ha — s most a szakmászereket beszél belőlem — a lakótelepek építési költségeibe beleferne egy-egy uszoda is. De az sem lenne rossz, ha a meglévő mintegy huszonöt iskolai tanuszoda működne. Mert közülük tán csak 16-ot vehetnek igénybe a gyerekek; a többi főleg műszaki okok miatt nem használható.

— *Tud-e arra vonatkozó számot mondani, hogy esztendőnként hányan tanulnak meg úszni a két uszodában?*

— Tavaly 3500-an.

Lehet, hogy a két uszoda akkor tenne jobb szolgálatot, ha ez a szám többszörösére emelkedne. Mert az úszó élsportunkra kevésbé kíváncsiak a vízzel különben közelebbi kapcsolatra vágyó pestiek. Jelzi ezt, hogy a múlt esztendőben a Nemzeti Sportuszoda 595 rendezvényére mindössze 22 ezer fizető néző volt kíváncsi...

(vödrös)

A csatater felséges

Vörös, bronzszínű hústömegek vonaglanak, gyúródnak a letaposott fűben, a vizes sárban, az iszapos nádasban. Az ellenőrző körútját végző — és néha ijesztően alacsonyan repülő — helikopter pilótája, ha egy piciny érdeklődést is tanúsít a történelmi nagyságok iránt, akkor most azt jelenthetné madártávlati állásából, amit Napóleon irt Párizsba a borogyinói ütközet után: „A csatater felséges.” De pilótánk — szerencsére — nem napóleoni jellem. Nem hevül. Egyszerűen: melege van. Eltérést tapasztalhatunk abban is, hogy Borogyinó mellett véget ért a csata, itt az augusztusi Balatonnál viszont csak most kezdődött igazán.

Píruló homlokok, barna sörösüvegek gyöngyöznek, az agyak mebuggyannak. Készülődik a meztelen, tántorgó sereg. A nádas mögött a tó nyugodt, tükre sima, akár egy hatalmas lebetonozott tér. Míg a harci kellékeket előkészítik és felöltik hozzá a maszkot. Megállapítod — csak úgy magadban —, hogy nem rokonszenvezel különösebben a Balatonnal. Állandóan védik, de csak annyira, hogy örökösen támadhassák. Olyan, mint egy jól jövedelmező utcalány: futtatják, miközben nem a szépségét őrzik, hanem a hasznát számlálják.

A kellékekbe sipoló tüdők pumpálnak levegőt. Hasasodnak a matracok, az úszóövek, a színes gumicsónakok. Némelyiket nem evezőlapát segít majd, hanem akkumu-

PESTER LLOYD

ŐSZI RHEUMAKURÁK

SZENT GELLÉRT. RUDAS, SZÉCHENYI és SZENT IMRE gyógyfürdőkben

Rádióaktív kénés hévizek
Iszappakkolás
Orvosi felügyelet
Köztisztviselőknek kedvezmény

3. NOVEMBER 1940

ESTI KURIÉR

Megbűlés? Influenza? Rheuma?

Meggyógyítja a Szent Gellért gyógyfürdő

rádióaktív ásványos vize, kiltűnő gőzkamrá, vagy orvosi rendelőjének kvarz besugárzása és inhalatoriuma.
Kérjen orvosi ismertetőt!

1940 nov. 9

Nemzeti Figyelő

HÜVÖS ŐSZI NAPOKON JÚJJON A

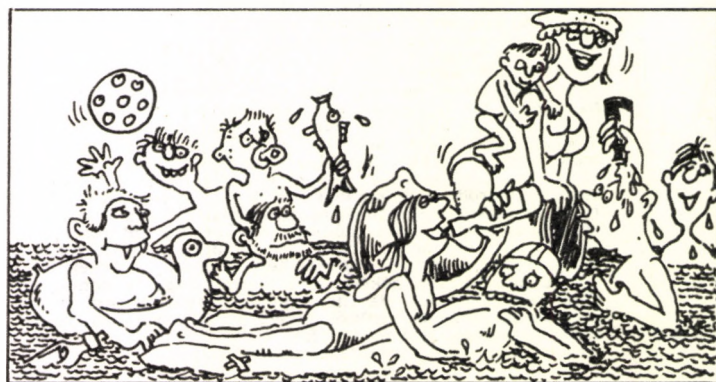
SZENT GELLÉRT GYÓGYFÜRDŐBE!

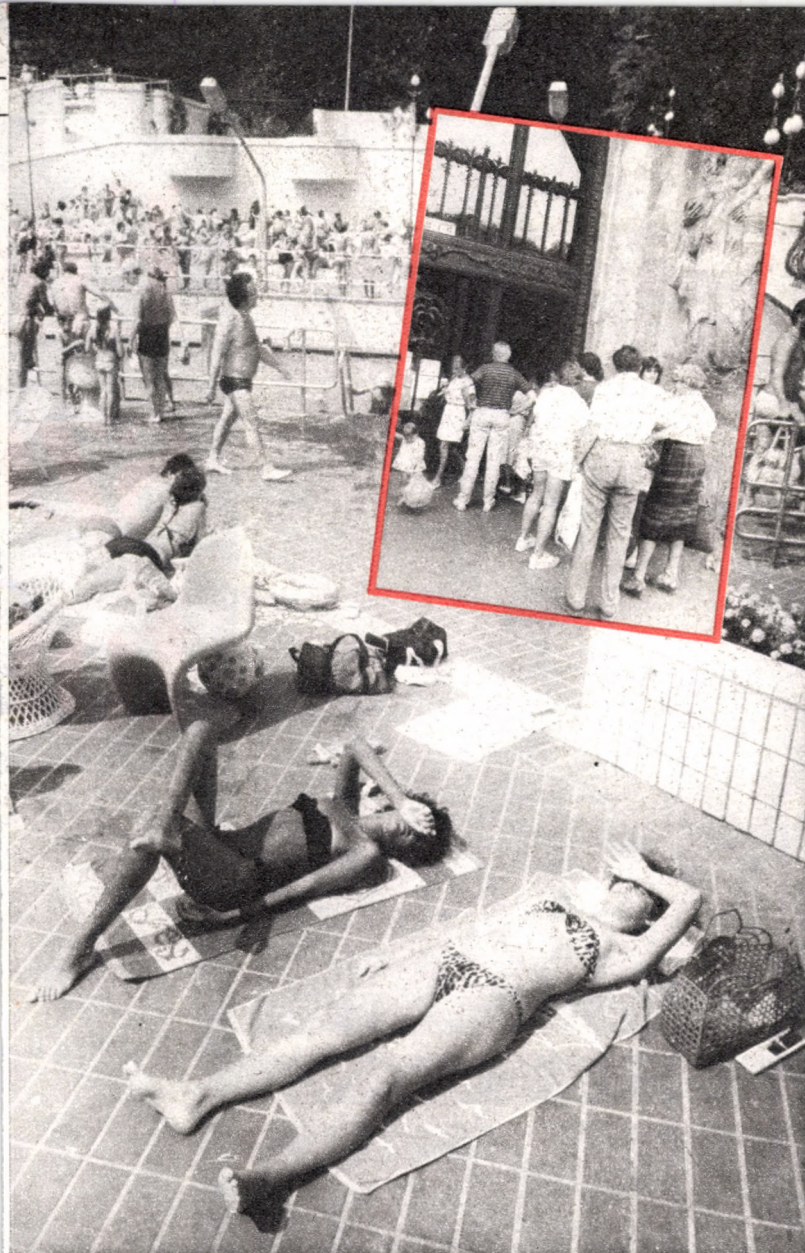
35 ES 40-OS THERMALVÍZMEDENCÉK. GŐZKAMRAK, ISZAPPAKOLÁS, INHALATORIUM ÉS QUARZ AZ ORVOSI OSZTALYON. A PEZSGŐFÜRDŐBEN NAPPENYILMÁPK

1940 október 27.

látor. Kétkerekű kocsikon érkeznek a „szörfök”, a ladi-kok és saját lábukon a kis- és nagymellű vízibolondok. Nyomukban pórázon vagy szabadon kutyák lihegnek. Közülük csak kevés érti a magyar szót. A gazdik Nivea Fabulon vagy drága Tropical Oilt emelnek és percekig nyomják a pumpát. A vállak, a mellék, a combok elfehérednek, aztán a gondos tenyerek dörzsölésétől csillogni kezdenek a fényben.

Az imbolygó, fából eszkábált keskeny hídon összefut a tömeg. A parti nádasból riadtan úsznak ki a vízi-

Igen sokan kezdik számtanleckével a nyaralást, vagyis mérlegelnek: a nyaralás kellékeit, a strand-cikkeket vásárolják-e meg, avagy kölcsönözzék? És mert e számtanleckéken sokan jutnak arra a következtetésre, hogy az utóbbi olcsóbb, ezért nem árt megismerkedni a kölcsönzés játékszabályaival.

Horváth Béláné, az Iparcikk Kölcsönző és Szolgáltató Vállalat áruforgalmi osztályának vezetője elmondta: Budapesten 24 kölcsönzőbolt foglalkozik a kempingcikkék bérbeadásával, ebből 22-ben a teljes repertoár megtalálható: sátrak, kemping-gázfűzők, kempingasztalok és székek, pilleágy, gumimatrac, napozószivacs, bőrrönd, útitáska, túrake-rékpár, hátizsák, gépkocsi csomagtartó, hűtőfűtő. A legkeresettebbek a 2 és 4 személyes sátrak, a kempingfűzők, a gépkocsi csomagtartók és a bőrröndök.

A készletek egy-egy árucikkből igen szerénynek tűnnek: 1700 darab sátor, 800 gumimatrac és 400 csomagtartó található raktáron. Nagy kánikula idején egy-egy cikkből hiány mutatkozik, az idei nyár azonban — úgy látszik — kegyes a kölcsönzővállalathoz, kivált a Balatonnál és a Velenceitónál, ahol önálló kirendeltségek működnek, hasonló készlettel, mint a fővárosi kölcsönzőboltok.

A nyaralás kellékeinek kölcsönzéséhez nincs szükség kezesre, elegendő a személyi igazolvány bemutatása és természetesen a kölcsönzési díj leszurkolása. Ezt minden esetben előre kell fizetni, persze, ha a kölcsönvevő ügyfél késedelmes határidővel szállítja vissza az árut, akkor pótdíjat is köteles fizetni. A kölcsönzés időtartama nincs szabályokhoz kötve, nincs maximálva, a gyakorlatban azonban az egy- és kéthetes, illetve az egy hónapos kölcsönzési idő funkcionál, már csak azért is, mert az árakat is ehhez igazítja a vállalat.

Apropó, árak. Az áremelések hatása mind ez ideig nem „csapta meg” a kölcsönzés speciális ágazatát, a kölcsönzési tarifák évek óta nem változtak.

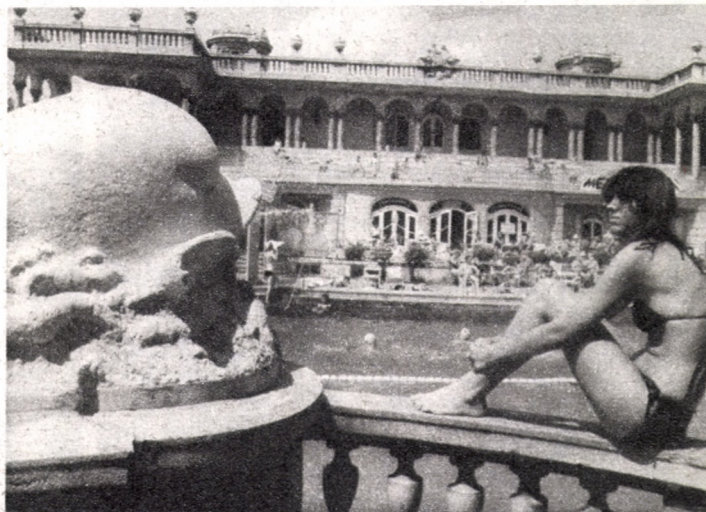
— bán —

kacsák, röppennek fel a madarak. Német és arab csúszik át egymáson a napolajtól, a szeplős szlovák kuncok rajtuk, a türelmetlen magyar pedig cigarettával a szájában inkább a hid mellett gázol a tóba.

Elnéptelenedik a potyastrand, vagy jó félórára. Töriülködők, matracal letakart sprayk, pénztárcák, feldölt üvegek, csámpás szandálok kupacai árulkodnak csak arról, hogy a néma nádas mögött ádáz küzdelem folyik. A mai csapás nagyságát számolgotod, fűszálat rágcsálva a fűben. Ha egy ilyen kánikulai napon csak félmillió ember fürdik a Balatonban és ebben a döglesztő melegben egyetlen vízre vágyó csupán öt deka port, homokot, mocskot visz a talpán, a mancsán, akkor is egyszerre 25 tonna piszkot mosnak a tóba. Persze annál több por ragad rájuk, minél olajosabb a testük. Ha ennyi ember egy alkalommal csupán egy fél deciliter napolajat ken fel, majd mos le magáról a vízben, akkor a szennyezés mennyisége eléri a 2500 hektolitert. A kutyákat, a cigarettavégeket már nem is számolod.

Vége az ütközetnek, messziről harangszó repeszi fel a forró levegőt. A sereg prüszkölve, nekiveselkedve közeledik a fahídon. Visszaheverednek a fűbe, s miközben élményeiket mesélik, előkerül a rántott comb, a hideg meggyelevel, a zsiroskenyér. Dagađnak a gyomrok az izzó Nap alatt — sül a félmillió töltőthús.

Közel a parthoz félméteres, kard alakú hal fekszik a fodrokon. Nem él. Beljebb a nádas mögött a tó tükre ismét sima, akár egy lebetonozott (harc)tér. (franka)

EGY TÉMA TOBB OLDALON,

EGY TÉMA TOBB OLDALRÓL

Osszeállította: NEMETH PÉTER

Fotók: Habik Csaba, Sárközy György, Grnák László

Karikatúrák: Korolovszky András

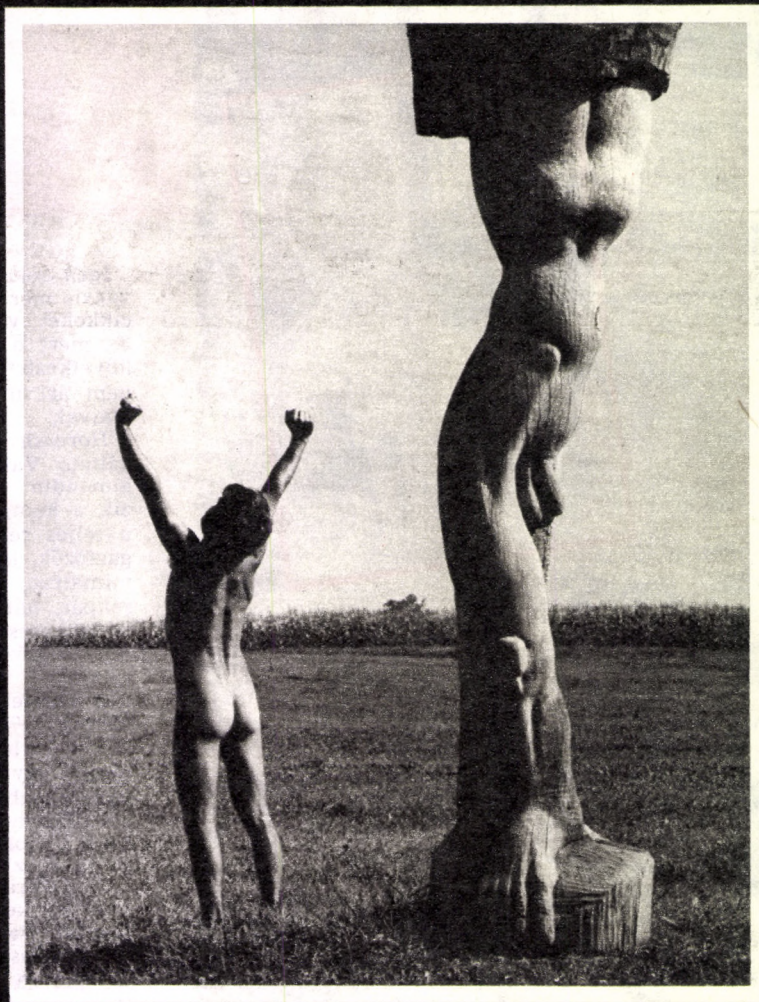
Kezdetben voltak a portréfotók. Schoár Erzsébet szobormerevségbe zárkózó büsztje, Pilinszky János szerzetesi szerénységbe rejtőző tekintete, Amerigo Tot füstfelhőkbe burkolózó életszeretete és nem utolsósorban Majakovszkij halálos nagy szerelmének – Lili Briknek lehunyt szemmel is feltárulkozó arca, még érett korában is, még az ékszeréinél is jobban tündöklő fizikai és szellemi szépsége...

Aztán jöttek a szobrok és az emberek. Például Vilt Tibor és műve, avagy a Nagyatádi Krisztus szabadtéren, az eredeti helyszínen felvett kettőse: a szoborparkban földbe gyökerezett, göcsörtös öreg rönkből rusztikusan kifaragott Korpusz, meg a közvetlen közelében ég felé nyújtózó, meztelen fiatal test egymást ellenpontozó, egymásra rímelő és egymást felerősítő frappáns elentéte...

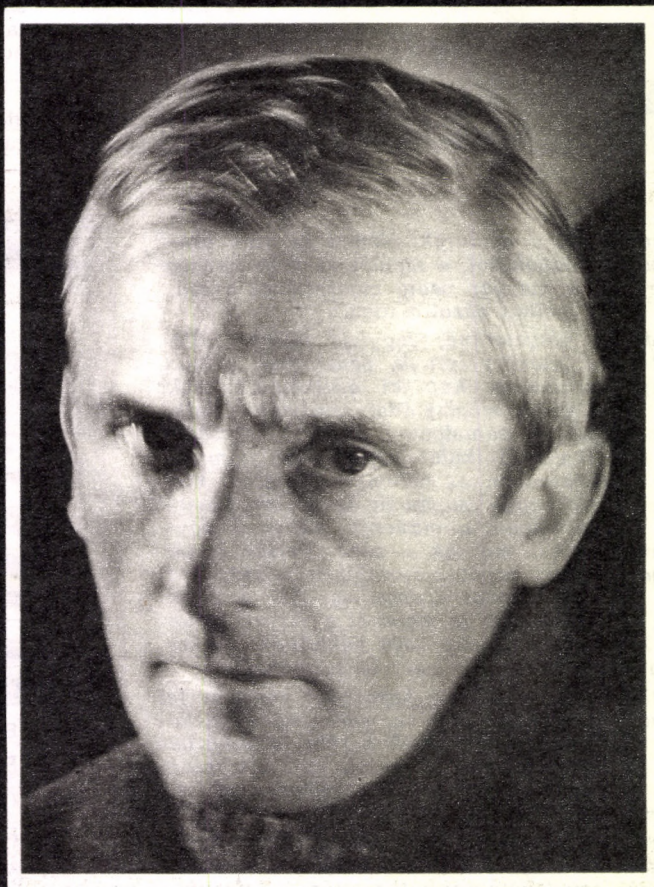
Innen már csak egy lépés kellett ahhoz, hogy szobrokká váljanak maguk az emberek. Ami a Pesti Vigadóban rendezett tárlatán még csak indítás és átmenet, homályos sejtés és ösztönös tapogatózás volt valami új felé, az mostani, siófoki kiállításon, majd legújabban Celldömölkön világossá vált és kiteljesedett. Balla Demeter mai, hűvér emberek meztelen testébe-lelkébe öltöztet ősi, biblikus jelképeket. A szakállas, kortárs Világmegváltó alábicsakló feje, feszülő karja, lába vall szavak nélkül is beszédesen a térítés kinyírásáról, az üdvözítés nehézségeiről. Meghökkenően fiatal, élet-erős Noé nyújtja asszonyának a béke olajágát. Homokbánya sívár körgörgetegén Káin és Ábel vívjá öröktől fogva tartó párharcat. És ami talán a fotós első, emlékezetes sikerét hozta annak idején, most a terhes asszony alakja is a maga kendőzetlen meztelenségében jelenik meg előttünk, párja kíséretében, akár ama bibliai őszanya motívuma.

Az Úr egykor a férfi oldalbor-dájából teremtette a nőt. A fotós esetében egy fordított sorrendű „teremtésnek” lehetünk szemtanúi: a meztelen férfitest ábrázolásának „rehabilitálása”, polgárjogának, egyenrangúságának végleges kivívása a „gyöngébbik nem” oldalán mivelénk manapság Balla Demeter nevéhez fűződik. Következetessége, szemérmes bátorsága – lám – meghozta gyümölcsét. A kör így vált teljessé. A teremtés hetedik napja – ime – elérkezett...

Wagner István

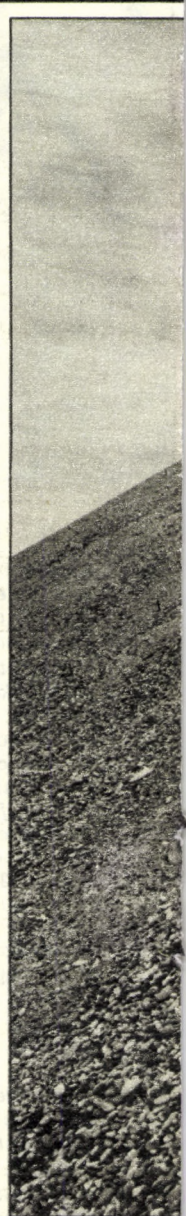

Szobor és akt

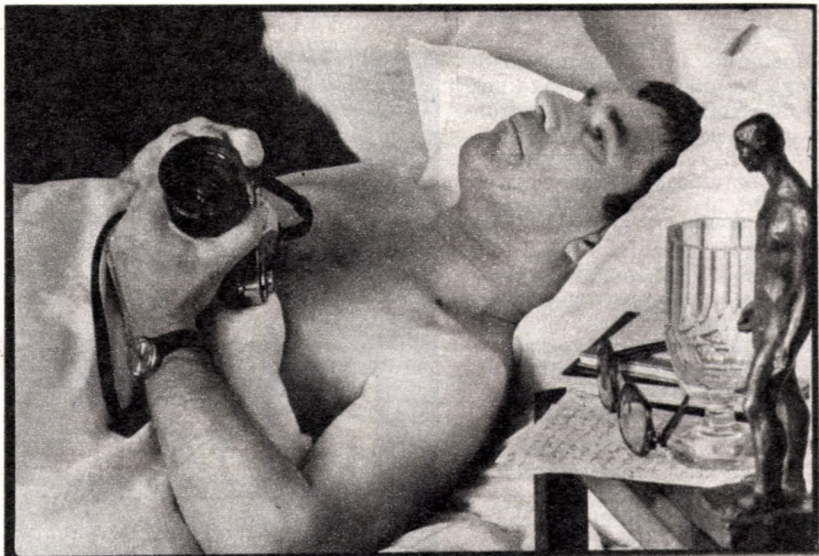
Pilinszky János 1970.

Em SZO fot

Káin és Ábel

ber- obrok ósa

Snardevs 1981 júnin, 6

Balla kemeta

Ábel

Anyaság